Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

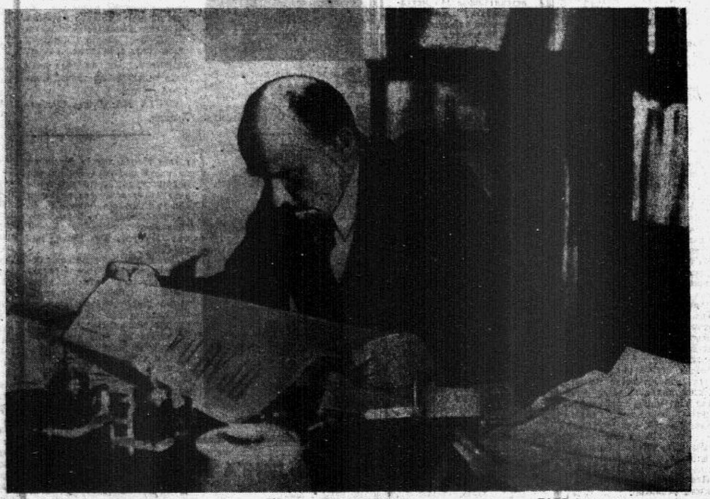
СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ОРШОТ, 5 май, 1975 шу. • № 54 (5110). • Мах 2 кеп.

ТАХАН — СОВЕТСКИ КЕПА-ЙОАЗОН ДИ

В. И. Ленин Кремлерча ший кабинете. Москва. 1918 шера Октябрь. ТАСС фотохроника.

ДИКАГIЙОЛА КОЛЛЕКТИВАШ — СИЙЛЕН ДОСКА ТIА

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои облсовпрофа президиумои промышленноста, гIишлои, транспорта, юртбоахама предприятейи организацейи 1975 шера I квартала социалистически яхьа итогаш яьй, хIаьта тIехдика хьоккамаш дола ер предприятеши организацеши республикански сийлен Доска тIа дIа а язъяьй:

СССР 50 шу дизара цIерагIа Грозненски химически комбинат.

А. Шерипова цIерагIа Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод.

«Горскнефть» маьхкдаьттеи гази йоаха управлени.

«Старогрознефть» маьхкдаьттеи гази йоаха управлени.

Грозненски ацетонови завод.

Тампонажни контора.

«Грозгипронефтехим» институт.

Карабулакски химреагентий завод.

Н. А. Анисимова цIерагIа Грозненски маьхкдаьтта чакхдоаха завод.

Вознесеновски газ чакхйоаха завод.

«Союзпромэкскавация» треста Грозненски спецуправлени.

Грозненски опытно-экспериментальни завод.

«Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завод.

Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-7.

№ 7 йолча треста ГМУС.

«Монтажтермоизделия» треста Грозненски гIишлои управлени.

«Трансмаш» Грозненски завод.

Ачхой-Мартановски райпромкомбинат.

Къорача наьха Ерригсоюзни общества Грозненски учебно-производственни предприяти.

Ермоловски леспромхоз.

«Чечингбыттехника» республикански производственни объединени.

«Росмясомолстрой» треста Грозненски мехколонна.

№ 505 йола наькъаш декха участок.

Грозненски междугородни телефонни станци.

Грозненски швейни производственни объединени.

Барзкъашта ремонт еши тегаши йола фабрика.

Грозненски автотранспортни предприяти.

«Грозэнергоремонт» ремонтно-наладочни предприяти.

Мичурина цIерагIа совхоз.

№ 2 йола теплоэлектроцентраль.

«Грознефтегаз» маьхкдаьттаи газен управлени.

Аргунски ялаг дIачуийду пункт.

«Автоспецоборудование» Грозненски опытно-экспериментальни завод.

«Чечениигушводстрой» гIишлои управлени.

Грозненски вагонни депо.

Машиннаькъа станци Грозный.

Наурски района С. М. Кирова цIерагIа винсовхоз.

«Электроприбор» яха Грозненски завод.

Сунженски района «Ассинский» совхоз.

Шалински района В. И. Ленина цIерагIа колхоз.

Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоз.

КПСС XXV СЪЕЗДА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

МЕХКДАЬТТАХОЙ БОЛАМ ХЬАЛЛАЬЦАБ

№ 7 ЙОЛЧА ГIИШЛОН-МОНТАЖНИ УПРАВЛЕНЕ КОЛЛЕКТИВА МИТИНГЕРА

Укх деношка «Сунжанефть» яхача мехкдаьттеи гази йоаккхача управленеи Мичурина цIерагIча совхозеи коллективаша КПСС XXV-гIча съезда сийна къахьегама вахте отта аьнна дIададаладаь гIулакх хьаллацара хетаяь Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене № 7 йолча гIишлон-монтажни управлене коллектива торжественни митинг хилар.

Из хьаеллаш гIишлошъерашта хьалхашка къамаьл дир управлене партбюро секретара М. И. Давиденкос.

Советски наьха политически къахьегамеи хьинар къаьстта айдир дукха ха йоаццаш чакхъяьннача КПСС ЦК апрельски Пленумо 1976 шера 24 феврале КПСС XXV-гIа съезд гулъяра хьакъехьа тIаьйнача соцамо аьлар докладчика.

Вай мехка дукхача къахьегамхоша чIоагIо яьй XXV-гIча съезда дикача къахьегама совгIатаща накъабаха. Цу хьакъехьа доагIа дош ала деза вай, гIишлошъераша а.

Соахка Ерригсоюзни социалистически яхье кхозза котало яьккхар СМУ-7 гIишлошъераша. Укх шера а кхы хьинар лерыгI ца деш къахьег коллективо. 1975 шера хьалхарча квартала итогех хьалхара моттиг яьккхай. Цхьабакъда кхы торонаш яц яхилга дац из.

КПСС XXV-гIча съезда сийна вай дукха езача Даьхен рузкъа алсамдаккхар дукха, кхы а хьинарегIа къахьега гIишлошъераш бийхар оватора.

Дош лу арматурщикий бригадира М. А. Елкина. Бригада гIишлошъерий цIерагIа дош лу по КПСС XXV-гIча съезда къахьегама толамашца вакъадаха. СМУ-7 ерригача участкашкеи бригадашкеи, аьлар нов. Елкина, шерлуш латт КПСС XXV-гIча съезда сийна яьржа социалистически яхь. Мах бола дакъа юкъедихьад нов. Злобин керте латтача московски гIишлошъерий бригада хьалха латтача методах болх бе йолаеннача Астахова кулгалдеча каменщикий бригадо. Аз кулгалдеча арматурщикий бригадо шийй социалистически декхараш кердадаьхад. Тхоай торонацка а хьежа КПСС XXV-гIча съезда сийна кхы а лакхара социалистически декхараш тIаьйцад.

Тха коллективо дIаболабаьча боламе хьалха латт коммунисташ, уж ба яхье хьалхле лелаераш. Беррига коммунисташа лаьрхIад «Коммунист — хьалхле лелаер, новатори кхом бу дац» яхача девизах болх бе.

Цун тIехьа къамаьл даьча слесарий бригадиро Б. М. Зубкова белгалдир КПСС XXV-гIа съезд гулъярах бола хоам шоай бригада коллективо дег тIара раьза йолаш тIаьйца хилар. Съезда сийна къахьегама вахте а этта цар лаьрхIад ханал хьалха — гIишлошъечун Ди хьатIакхачале — 1975 шерара халкъа боахама плани, тIаьйца социалистически декхараши, ерригa пятилеткеи кхоачашъе. Митинге гулбенйарашка нов. Зубкова тIахьехам бир ийслагIа пятилетка толаме чакх а йоаккхаш, иттлагIча пятилеткана тешаме лард йолла республика гIишлошъерашка кхайкарал де.

— XXV-гIча съезда сийна 1975 шера 24-гIча феврале комсомольски билеташ кувцилга чакхдаккха, къахьегаме, коллектива общественни вахаре хьалхле лелае, производствениийслуш долча кхоачамбоацарашца къовсам лоаттабе дош лу комсомольцащеи кагирхошеи, — аьлар СМУ-7 комсомольски организаце секретара А. Б. Мадагова. Кагирхой цIерагIа гIишлошъерашка тIахьехам бир цо коммунистий форума сийна лакхара социалистически декхараш тIаэца.

Дош лу инженера С. И. Симоненкона. Резолюце метта оттаяь социалистически декхарий проект Iоеш цо. Митинге дакъа лоацаш хиннараша массавар дег тIара раьза а волаш лакхара социалистически декхараш тIаэц.

№ 7 ЙОЛЧА ГIИШЛОН-МОНТАЖНИ УПРАВЛЕНЕ ГIИШЛОШЪЕРИЙ КОЛЛЕКТИВО ТIАЙИЦА ДОККХИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

1. Ханал хьалха, XXV-гIа съезд хьаеллача дийнахь, 1976 шера шии бетта план кхоачашъе.

2. ГIишлон-монтажни балхий объемах йола пхе шера залани Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 58 шу дизара ди хьатIакхачале кхоачашъе.

3. 1975 шу чакхдалале пхе шера плана заданел совгIа 1 миллион сом капитальни вложенеш караерзае.

4 ГIишлошъечун Ди хьатIакхачале, 1975 шера 10 август, социалистически декхараш тIа лаьрхIачул ханал хьалха, Майртуп яхача юрта 320 моттиг хургйолаш хьалъеш латта школеи г. Грозне хьалъеш латта нек ду бассейни эксплуатаце дIале.

5. ИйслагIа пятилетка чакхйоалаш лерхIачул 0,2 процент дукхагIа балха овсарле лакхъе.

6. Хьалха тIаьйцача социалистически декхараш тIа белгалдаьчул совгIа 5 эзар сом а хулаш, 30 эзар сом планал совгIа бола пайда эца.

Оаха, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене № 7 йолча гIишлон-монтажни управлене болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха Нохч-ГIалгIайчеи беррига гIишлошъерашка тIахьехам бу КПСС XXV съезда сийна къахьегама вахте оттеи цун ларда тIа шерра социалистически яхь а йоаржаяь коммунизм хьалъеча керда толамаш дахен.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

28 апрель тIакхоачаш 163 гектара тIа бIаьсти юв культураш дIайийнай республике, планагIа дIае езачох 85 процент. Соахка укх хана 137 гектара тIа мара дIайийна яцар бIаьсти юв культураш.

90 процент совгIа кхоачашъяьй бIаьсти юв культураш дIаера планаш Ачхой - Мартановски, Грозненски, Надтеречни, Наурски, Урус - Мартановски, Шалински районашкарча механизатораша.

Укх шера 120 эзар тонн фуальяьха хьажкIаш чуя дош деннад республика кхаш лeладераша. ХIанзле 60 эзар гектара тIа дIайийнай из культура, цунах 28 эзар гектара тIа ялата лаьрхIа.

ПланагIа дIае лаьрхIа хинначул дукхагIа дIайийнай ялата лаьрхIа хьажкIаш Ачхой-Мартановски, Веденски, Ножай - Юртовски, Урус-Мартановски, Шалински районашкарча кхаш лeладераша.

Сихдаь дIахьош да республике генараш дIадувлга. Уж дIадера планаш хIанзле кхоачашъяьй гудермесцаша, малгобекцаша, назрановцаша, ножай - юртовцаша, урус - мартановцаша; шалинцаша. Цунца цхьана генараш дIадийна дахара тIехьабусаш ба Надтеречни, Сунженски районий механизатораш.

СихагIа лел баьцадаараш дIадера балхаш. ХIанзле 9 эзар гектара тIа дIадийнад уж республике. Баьцадаараш дIадера планаш кхоачашъяьй Ачхой - Мартановски, Надтеречни, Ножай - Юртовски Урус - Мартановски, Шалински районашкарча кхаш лeладераша.

1975 шера 28 апрель тIакхоачаш хьажкIаш дIаерах йола

СВОДКА

(план процентащца)

Ачхой - Мартановски	136
Веденски	112
Грозненски	90
Гудермесски	100
Малгобекски	84
Надтеречни	94
Назрановски	66
Наурски	72
Ножай-Юртовски	101
Советски	28
Сунженски	54
Урус-Мартановски	107
Шалински	105
Шелковской	89
Республике гIолла	88
Соахка 29 апрель тIакхоачаш хиннар	61

15 ИЮНЕ — СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

МАССАВА РАЬЗА ВОЛАШ

Хоржамашта хьалхарча шоай собранешка Надтеречни района «Знаменский» совхозеи Малгобекски района Вознесеновски газ чакхйоахача заводеи болхлоша, специалисташа, гIулакхерча наха массава раьза а волаш хьаллаьцар № 888 йолча Назрановски хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Беков ХьакIаьша Хьажбикар** оттаваьча «Электроинструмент» яхача назрановски завода коллекива предложени.

Хоржамашта хьалхара собранеш массава раьза волаш чакхъяьлар № 890 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель **Рамазан Висаевич Вахаев** РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваьча Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза коллектива предложени раьза хиина хьаллаьцача Ачхой - Мартановски района Самашкински консервни заводеи Веденски района Ленина цIерагIча колхозеи.

* * *

Массава чIоагIо легаш айденна а волаш чакхъяьлар хоржамашта хьалхара собрани медицински инструментий Гудермесски заводе. Цига дакъа лаьцараша раьза хиина тIаьйцар № 78 йолча Гудермесски — заводской хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла завода слесарь Румисат Магомедовна Мимиева оттае аьнна шлифовально-полировочни цеха мастера К. К. Бафталовскаяс енна предложени.

Шоаш къамаьлаш деш нов. Мимиевай кандидатура дег тIара раьза хиина хьаллаьцар полировщицас Т. Межидовас, завода ВЛКСМ комитета секретара Р. Муслимова.

Собране массава раьза а волаш лаьрхIар **Р. М. Мимиева** № 78 йолча Гудермесски — заводской хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттае.

* * *

Укх деношка дукха нах гулбелар Назранерча автотранспортни предприяте. Укхаза вIашагIкхийттача болхлой, инженерно-технически болхлойи гIулакхерча наьхеи хоржамашта хьалхара собрани хьайийллар автотранспортни предприяте партийни организаце секретара нов. Албагачиевас.

Дош лу болхлочун Х. Харсиевна. Цо шоай коллектива цIерагIа ЧИАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжара кандидат вара КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара **Беков Мажита Сираждина** цIи йовкх. Цул тIехьагIа цо харжархошта дIайовзийт цун биографи.

С. М. Бекова кандидатура хьаллоацаш къамаьлаш дир директора заместитела Ториев Хьусена, жестянщика Я. Борзова, кхычар.

Нов. Бекова кандидатура цхьа барт болаш хьаллаьцар собране хиннараша.

ХОРЖАМАШКА КИЙЧЛУ

А. М. Горьке цIерагIча клубе я № 19 йолча хоржамий участка агитпункт. ДIачуводача наIарга хьалтеха доал «15 июне хоржамаш хул!» аьнна. РСФСР-еи Нохч-ГIалгIай АССР-еи Лакхехьарча Советашка, Грозненски городскойи Старопромысловски районнии Советашка хоржамаш дара дика кийчо ю цу агитпункте.

Гургйолча пенах хьалтеха йоал агитколлектива балха план, дежурства список, агитатораша болх бергболча кварталий схема. Укхаза да хоржамаш дара кийчо яра эша литература.

Бе безача политически балха хьакъехьа агитаторашца шозза инструктивни совещани яьй. Харжархошта йийшай «Ленина цIераца коммунизмага» яха лекци.

Дика дIаболабаьб агитационни болх КуновгIар Николай Васильевичеи Ирина Даниловнаси. Диазза баха хиннаб уж шоай харжархой болча, Советски Конституцех, советски харжара системах, парте чурча а арахьарча а политиках беседаш яьй. ХIаьта агитатора Лушков Хьамзата ший йоагIача беседел совгIа, харжархошка дIабовзийтаб КПСС ЦК апрельски (1975 ш.). Пленума соцам а.

Агитационни болх дика бу къонача агитатораша Чеботарева Надяс, Брундилова Верас, кхычар.

А. АЛЕКСЕЕВ.

ДИКА ДЕЗДИР ЦIЕЙ

Укх деношка доккхий къахьегама толамаш дехарца даькъал бувцаш СССР мехкдаьттаи мехкдаьтта химически промышленноста министрагара нов. Федоровгара телеграмма кхаьчар Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективага.

Укх шера хьалхарча квартале планал совгIа итташ эзараш сома маьха продукци арахийцай заводчанаша. Биъ бетта план 18 апреле кхоачашъяьй № 2 йолча цеха коллективо.

В. И. Ленин ваь 105 шу дизара цIейна хетаяьча социалистически яхье «Грознефтехимзаводы» объединене коллективашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода Г 49-1 установка коллективо. ШоллагIеи, кхоалагIеи моттигаш цу завода 43-1, 43-4 установка коллективашка кхаьчай.

— ЦхьоалагIча Мая чотах апрель бетта планал совгIа массехк бIаь эзар сома маьха продукци арахийцай тха предприяте коллективо — йоах завода директора Мельниченко Виктор Захаровича. — Доллача хIамана кхом бар, махулла дукхагIа пайда эцаш установкашка болх байтар бахьан долаш хIара 100 сомах 104,4 сом пайда эца вIаштIехьдаьннад тха технологий.

Дикка лакхъеннай къахьегама овсарле а. ДIадахача шера хьалхарча кварталаца нийсдича 3,2 процент лакхъеннай из.

Социалистически яхье хьалха яьннай Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIема ветеран Атаржуков начальник вола № 2 йолча цеха коллективи, Волняков начальник вола № 1 йолча цеха коллективи.

* * *

ЦхьоалагIа Май доккхийча толамашца белгалдаьккхад «Терек» фирма № 1 йолча филиала коллективо. ДIабахача биъ бетта планал совгIа 4200 сома маьха 30 шкаф яьй укхаза. Апрель бетта 12.2 эзар сома маьха керттера материалаш кхояьй.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа опытни мебельщика Залай Борис Гаврииловича кулгалдеш йола бригада. Цу бригадо ерригача филиала коллектив загiотовкашца Iалашъю. ХIара бетта шоай задани 120—140 процент кхоачашъю бригада членаша. Царел дукха тIехьабусаш бац Ковалева Раисаси Рогожина Лидаси кулгалдеча бригадай шлифовальщицаш.

Е. ГРУДИНИН.

Дош кхоачашдир

Дикача къахьегама совгIаташца накъабаьккхаб «Чечингазстрой» треста газовикаш ЦхьоалагIча майна Коталон ден сийна гIишлошъерий коллективо лаьрхIадар биъ бетта план 27 апреле кхоачашъе, хIаьта из декхар чакхдаккхарах ши ди хьалха рапорт лелао цар. План дикка тIехкхоачаш а еш 1710 эзар сома маьха гIишлон - монтажни балхаш даьд, 3643 квартирана газ чухьаллай, 31,9 километр дIоахала керда газопроводаш ехкай республика районашка.

Треста управленешта юкъе хьалхара моттиг яьккхай Имиев ИбрахIима Беслан керте латтача шоллагIча спец СМУ.

1975 шера яьржача яхье хьалха латт слесарий бригадир А. Г. Платон, изолировщик Ш. А. Алаудинов.

«АВТОСПЕЦОБОРУДОВАНИЕ» ЯХАЧА ГРОЗНЕНСКИ ОПЫТНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНИ ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

«Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода къахьегамхоша чIоагIа легаш гIоздаьнна тIаьйцар Советски Союза Коммунистически парте аргIанара XXV съезд гулъяра хьакъехьа КПСС ЦК апрельски (1975 ш.) Пленумо баь соцам.

Хьамсарча парте съезда баха ма-боаггIара накъабаха а лоwш, «Сунжанефть» яхача гази мехкдаьттеи доахача управлене коллектива инициатива хьал а лоацаш, завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха укх шера 28 апреле хиннача шоай юкъарча собране 1975 шера встречни планах лаьца хьалхагIа шоаш тIаьйца хинна социалистически декхараш хийцад, кхы а доккхагIдола социалистически декхараш тIаьйцад:

реализаци яра боарамга дилача пхе шера план ханал хьалха, 1975 шера 20 декабре кхоачашъе а пятилетка заданел совгIа 330 эзар сома маьха продукцена реализаци е а.

къахьегама овсарле лакхъяра пхе шера план 1975 шера 25 ноябре кхоачашъе а 1970 шераца нийсйичеи заданегIа лаьрхIача 7,8 процента меттели из 15,6 процент лакхъелга Iалашде а.

Укх шера гаражни оборудоване керда 2 издели планови заданел совгIа кийчъе, хьае, экспорте йохьийтилга Iалашде.

Завода къахьегамхоша республикера беррига машинашераш тIахьех шоаш дIададаладаь гIулакх хьаллацара а хьамсарча парте XXV съезда ийслагIча пятилетка заданеши декхараши ханал хьалха кхоачашдарца накъабахара а.

Завода коллективо тIадиллараргIа декхарашта кулгаш яздаьд:

Завода директора — А. ЦЫГАНКОВА, паркома секретара А. КАНТАРЕ, профсоюза завкома председателя Т. СОКОРЕНКОС, ВЛКСМ комитета секретара Т. МИГУНОВАС.

ХьажкIаш лелаерий совгIат

ИйслагIа пятилетка чакхйоалача шера доккхий декхараш тIаьйцад Шалински района хьажкIаш лелаераша. Цар дош деннад 18 эзар тонн хьажкIий ялат даккха.

Шоашта хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдар шоях тийша долга а хоwш, хьажкIаш кхеча механизированни звеноша шоай беррига низ оарцагIбаьккхар агротехнически дикагIча хана из культура дIайийна яккхара. 1-гIа Май тIакхоачаш 4680 гектара тIа ялата лаьрхIа хьажкIаш дIайийна баьшаб районе. Уж планагIа йоагIачул дукхагIа я.

ХьажкIаш дIаювча балхах ка а йоалаш къахьийгар «Джалка» совхозерча Социалистически Къахьегама Турпала Саидов Бауде кулгалдеча бригадацарча, XX-гIча партсъезда цIерагIча колхоза Ломалиев Iаьлий звеноцарча. Ленина цIерагIча колхоза Магомадов Селима звеноцарча, «Автуринский» совхоза Ленина орден лeлаеча Чамаев СумIумара кулгалдеча бригадацарча механизатораша. Шоай къахьегама толамаш дезача денна — 1-гIча Майна хетаду цар.

М. РАШИДОВ.

КЕПАЙОАЗУВ—ПАРТЕ ТЕШАМЕ ГЕРЗ

Болхлойи юртареи корреспонденташ— тха гIончаш

Партийни кулгалдарах латт кепайоазон низ. Из дизза дола бакъдар къаьстта дикеи шаьреи бIаргагу рабселькоровски болама кулгалдеш беча боккхача, ма-дарра аьлча, халача балхах.

Дего хьалха а даьккхе бе болл къоалам болхлочо, шийн коллектива гIулакхийн бала шийна хиларо, шийн предприятин, завод, совхоз, колхоз хозагIен йIаьхегIен хулга ларо воалаву из редакце. Циггара хьадоагIаш да шийн производственни опыта дагавала, шийна ховр дIахьеха, кхоачамбоацараш гучадаха безам хилар а.

Газетни материалаш кийчъяра гIулакха болхлойи [illegible]карчен корреспондентий [illegible]хIам дика кхета а бе[illegible]хьегамхой творчески ин[illegible]ва ма-могга шеръе, шоай материалаш кепатохийтарца бола цар безам массаза а хьаллаца гIерт тха газета редакци. ХIанз редакцена новкъостал деш ва болхлойи юртареи 120 корреспондент. Царна юкъе: А. Алероев —«Малгобекнефть» НГДУ мастер, В. Галаева — РИТС-2 болхло, О. Хаматханов —«Малгобекский» комсий совхоза болхло, Х. Гетагажев — «Ингушский» совхоза хьалха латта комбайнер, П. Самсонов — скважинашта лаьтта кIал ремонташ ю болхло, А. Соутиев — бурув тохара балхий управлене бурувдеттар, кхыбараш.

Газет дешаращца, болхлойи юртарчен корреспонденташца беча массови балхо мах баь варгвоашаш доккха новкъостал деш хилар, кхета а деш тха редакце шийн балха тIа хадданза ког гIортолга ю царех.

Бакъдар аьлча, авторски активацара редакце бувзам дуккхача хьале парте горкома бюрос цу даькъе редакце балха лоаттабеча тIахьожамца белгалбоалаш ба. Масала, КПСС горкома бюрос, рабселькоровски болимца редакце беча балхага ла а дийгIа, уйла тIеерзайир рабселькорашца редакце кхоачам болаш болх ца беш хилара. Цул тIехьагIа денз каст-каста кустовой семинараш е даьлар тхо газета активаца, болхлойи юртарчен корреспонденташца, хIаьта цига цар шоай балха опыт дIа-хьа эц, редакце болхлошкара инструкташ эц. Города еррига предприятешка, района совхозашкеи колхозеи вIашагIа а екха хьинаре болх беш я рабселькоровски посташ. Алхха цхьан 1974 шера тайп-тайпарча дешаех лаьца 15 рейд яьй цар: бIаьстан юхье кхашка деча балхашта боахамаш кийча дий, техника мишта лоаттаю, доахана Iа мишта доажкх хьажар, мехкдаьтта кIезигагIа доадара фу ду, кхыдараш.

Газет дешаращца редакце каст-каста еча конференцеша доккха новкъостал ду тхона района вахарера сагота гIа долла дешаш дувцара.

Редакцена доккха новкъостал ду парте горкома бюрос чIоагIъяьча штате йоацача отделаша: идеологически, юрта боахаме хьалха латтача опыта пропаганда яр, школьни вахара, промышленноста, комсомольско кагирхой. Царна керте латт вахара йоккха школа чакхъяьккха, опыт йолаш бола новкъостий. Царна юкъе: «Малгобекнефть» НГДУ парткома секретарь Н. М. Морева, юрта боахама управлене начальник С. Х. Хамхоев, КПСС горкома промышленно - транспортни отдела заведующи В. И. Евглевский, кхыбараш.

Цу масалаша тешал ду, газета редакце кепайоазон активистаща хадданза бувзам лоаттабеш, шийн балха тIа царех ког гIортолга еш, журналиста говзал Iомаяра царна новкъостал деш хилара.

Рабселькораш моттигерча газетаца бувзаболийташ дола керттера гов да редакце ухаписьмош. Шудукъа а[illegible] [illegible]хьигга уйла тIайохийт «Газет дешачо уйла ю, хьам бу, критика ю, хьехам ду» яхаш рубрика я йолаш дарм газетни полосаш кийчъеш йолча письмой отдела балха. Массаза а яхар мо, кепаеттараш района вахарера эггара лоархIаме йола проблемаш ювцаш йола статьяши корреспонденцеши я.

Авторски активаца письмошца беча балхах дикка пайда баьннаб газета чулоацам тоабара. Каст-каста кепаетт къаьсттача дешашта хетаь полосаш: «Эггара керттерчун, къахьегама овсаолен хьакъехьа», «Рационализаторийи изобретателийи балха хьакъехьа», «ДуккхагIа, дикагIа, дIадодар, кIезигагIа долаш лургья вай продукци», кхыяраш. ДуккхагIча даькъе цу оагIой автораш ба завода, гази мехкдаьттеи доахача управлене болхлой, бригадираш, мастераш, кхыбераш.

Газето денна дувц промышленни предприятей, совхозий, колхоза дуккхача къамех леттача коллективай вахарахи гIулакхехи, эрсий, гIалгIай, нохчий, хIирий, украинций, кхыча къамех болча наьха производственни общественни вахаре чIоагI творчески доттагIал хиларахи вIаший новкъостал дарахи.

Боккхача маьха я газето юкъ-юкъе арайоаха «Ленински доттагIал хиларах латт тха чIоагIал» яха къаьстта полосаш. Уж да Малгобекски районе бахача тайп-тайпарча къамех болча къахьегамхой вахара хьакъехьа дог тохадолийташ дола дувцараш.

Из беррига болх чакхбоаха а хана редакце ког гIортолга ю коммунизм хьалъеча хьалхарча юкъаре латтача болхлойи юртарчен корреспондентех.

Тха газета болхлой, тха гIончий,— болхлойи юртареи корреспонденташ баха ма-боагIара накъабаьккхаб кепайоазон Денна. КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума, Централни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарал тIа царна хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачаш а деш, цар къахьегамхой оарцагIбоах пятилетка чакхйоалача шереи бIаьччача пятилеткаи заданеш кхоачашъяра.

З. ЦЕЧОЕВ,
«Ленинское знамя» яхача газета редактор.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

ХIанз вай мехка арадувл 15 эзар гаргга газети журнали. Царех 640 хIара денна арадувлаш да. Ди тIехьа алсамйоалаш я цар тиражаш. Укх шера духхьал цуьна «Правда» тираж 11 миллион экземпляра га дIакхоачаш я. Юкъера лаьрхIача 4 газети журнали дIацхоач вай мехка бахача хIара дезалга. Дунен тIа цхьаккха паччахьалкхе яц вай мехкачул дуккагIа книжкаш арахецаш. Советски Союзе 145 меттала кепадетт книжкаш, цу даькъе вай мехка дахача 89 къамен народностен меттала а детташ. ХIара минута 31 эзар экземплярага дIакхоачаш тайп-тайпара цIераш йола книжкеи брошюреи арадоал вай мехка юкъара тираж 38,3 миллиард экземпляр а йолаш.

* * *

Советски Iаьдал далалца шоай меттала йоазув литературеи доацаш хиннаб нохчийи гIалгIайи. ХIанз вай республике арадувл диъ республиканси газет: эрсий меттала — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя», нохчий меттала — «Ленинан некъ», гIалгIай меттала — «Сердало». 175 эзар экземплярага дIакхоачаш а цар юкъара тираж. Цул совгIа республика районашка арахец 14 районни городской, иштта предприятешка 20 совгIа многотиражни газеташ, «Агитатора блокнот», 2 литературно-художественни альманах.

«СЕРДАЛО» корреспонденташ

Яьде волавенна дукха ха йолаш а «Сердало» газета актива юкъе дикагIбарех лоархIаш а ва штате воаца корреспондент Аушев Юсапа Султан-Хьамид.

Чулоацамга дикача дика а мотт шаьра, [illegible] доагIача долаш а хул цун газето кепаетта материалаш. Цул совгIа шийна тIадилла гIулакх массаза а сиха кхоачендеш хьавоагIа Султан-Хьамид. Ше болх беча «Чечингсельстрой» треста ПМК-921 коллектива вахарах дийца ца Iеш газет дешарашта кIоаргга чулоацам бола дувцараш, проблемни статьяш, корреспонденцеш, репорташ язъю нов. Аушева. Каст-каста газета редколлеге, производственни совещане дика хиларах тарра белгалйоахаш хул цун материалаш. Масала, кIоаргга чулоацам болаш яр дукха ха йоаццаш «Сий дола саг» аьнна корта а болаш «Сердало» газето кепатеха шийца болх беча сагах цо язъяь зарисовка. Цу тайпара дика материалаш дукха язъяьй Султан-Хьамида.

СУРТА ТIА: Аушев Султан-Хьамид.

Боккъонца вола «Сердало»

газета гIонча лархIа везаш ва дуккхача шерашка Грозненски локомотивни депо «Локомотив» яхача пенгазета редактор волаш хьавоагIа Анохов Г. Ф. Газет дешарий еша безам боагIаш дика чулоацам болаш хул Георгий Федоровича материалаш.

Локомотивни депо коллективша къахьегама, вахара гIулакхаш газетага гIолла каст-каста республика къахьегамхошта дIадовзийт цо. Масала, хьалха латтарий опыт, производства резервех дикагIа пай да мишта эца беза дувца цун корреспонденцеш, оперативни, лоацца язъяь заметкаш чIоагIагIа накъа йоалаш я къаьстта балха кIезига опыт йолча къонача болхлошта.

СУРТА ТIА: Анохов Георгий Федорович.

Н. ПЛИЕВА сурташ.

КЕРТТЕРА ЛОСТАМ

ХIанзарча хьалашка продукци маьхала яккхара ниисса йоалагIча предприяте лоархIаш ба паччахьалкхенна беш бола пайден рентабельности. Планированеи экономически стимулированеи кердача системах болх беча предприятешка къаьстта чIоагIа йовкхо е баьннаб беш бола пайда дукхагIа хилийтараи рентабельность лакхъяраи. Хоаш ма-хилара, цIена пайда ба продукци маьхала яьккхача хьахинначох цунга дIадакар хьадаьккхача юхедусар. Цох цхьа дакъа производство дегIайоалаяра, болхлошта премеш телара предприяте доалахьа дус, вож дакъа бюджете дIачудода.

Продукци хьаярга дIабода мах лохагIа ме хул дукхагIа хул предприяте коллективана а паччахьалкхенна а хулаш бола пайда.

ТIаккха фуд из рентабельность яхар? Из да предприятена хьатIадоагIаш дари цох хьабоала пайден дукхагIа хилар. Предприяте беш болча пайдаца ниисъе йиш яц рентабельность, хIана аьлча предприяте беш бола болх хьахьо кха керттера хьоккам ба из. Цо чулоац арахецача продукцега дIадодар лохдар, маьхала йоаккха продукци дукхагIа хилийтар, производственни фондех биззагIа пайда эцар, арацеха продукци дикагIа хилийтар, предприяте финансовии кхыдолеи гIулакхаш. Цу масало къаьгга хьагойт мо ллагIча предприяте коллективо халкъа боахама беш бола пайда, мехка цIенача доходе юкъе цо лоацаш дола дакъа рентабельносто хьахьокхаш хилар.

Предприятена хулаш бола пайдеи рентабельноста боарами лакхоара бола керттера лостам ба арахецача продукцегеи из дIаяхийтаргеи дIадодар кIезигдар. ХIаьта шийн аргIагIа тха Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода нийсагIча пятилетка шерашка шийна хьалхашка оттадаь декхараш да арахецача продукцега дIадодар лохдара хадданза къахьегама овсарле лакхъяр, бедах, материалех, доагорах, электроэнергех биззагIа пайда эцар, оборудованех пайда эцилга тоадар, кийча продукци дIаяхийтарга дIадодар кIезигдар.

Подъемно - транспортни гаражни оборудовани арахеца тха предприяти рентабельни йолаши, пайда бареи рентабельностеи задани хIара шера кхоачашъеши хьайоагIа.

Нийсаг Iча пятилетка девиз я «дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш продукци арахецар». Из да тха завода коллективо шийн производственно - финансови боахамеи болх вIаштIехьбаккхара керттера лоархIар.

Арахецача продукцега дIадодар лохдара йола планировани ю тха заводе прогрессивни, технически, экономически даькъе бакъйола къахьегама нормаши дIайохийта материальни ахчани затраташи ларде а лувцаш.

Къахьегама овсарле лакхъяра завода масса йолча цехашка, участкашка кийч а яь чакхйоах хьдда йола организационно - технически мероприятеш. Уж тIаерзаяь я халача балхашта механизаци яра, дикагIйола технологически процессаши НОТ-а планаши производствана юкъехувлара. Укхаза белгалдаккха деза организационно - технически мероприятеш чакхъяхареи Iилман ларда тIа къахьегам вIаштIехьбаккхареи хIара квартала план завода коллективо толамца кхоачашъеш хилар. Цо торо хулийт керда производственни мощносташ болх бе а ца йолайолийташ арахеца продукци дикка дукхагIа хилийта. Масала, 1974 шера къахьегама овсарле пленагIа лаьрхIачул 2,3 процент, 1973 шера хинначул 5,8 процент, пятилетка заданегIа лаьрхIа хиначул 4,7 процент лакхъеннай.

Заводе къахьегаш бараш 15 саг кIезигагIа а волаш дIадахача шера тIаккхийтта 282 эзар сома маьха продукци духхьал къахьегама овсарле лакхъяра чотах тIаккхийтта я.

ДIадахача шера чакхъяьккхача 66 мероприяте шера производствана 91200 сом пайда бу, цийла йоллацехьа кепаетта оатхалац 30 тайпара, цIайха йолаш кепаетта оатхалаш 13 тонн дукхагIа хилар. Иштта чIоагIа пайда баьлар цига производствана юкъейоалаяьча контактни сварках. Подъемниккий корпусаши ногIараши кийчдара чIоагIа аьттув болаш я из Токарно - карусельни полуавтоматашца ступицашта обработка яра йола технологически процесс юкъейоалаяьй, хIаьта кузнечно - заготовительни участке металл дIачудахийтара йолча процесса а механизаци яьй.

Продукци арахецара дIадодар кIезигдара, производственно - финансови балха планировании анализаци яр тоадара завода керттерча производственни участкашкеи цехашкеи юкъейоалаяьй хозрасчет. Цу цехашка хIара бетта 25—28 деношка чIоагIъю тIабоагIача бетта йола производства хозрасчетни хьоккамий, изделей номенклатура, продукцега дIабода мах лохбара, къахьегама кхийола план. ХIара бетта йола хозрасчетни заданеш мишта кхоачашъю хьожаш учет лелаю.

Производствана хозрасчет юкъейоалайича денз плановии заданеш кхоачашъяраи исполнительни дисциплина чIоагIъяран тIехьара бехктохкхам лакхбелар, чIоагIагIа къовсам лоаттабе баьлар кхомбара тIехьа а. Иштта къахбегарах укх тIеххьарча хана цхьаккха цехи участоки йисац продукци арахецарен цунга дIабода мах лохбарен план кхоачаш ца еш. Царна юкъе а дикагIа лоархIачарех я тормозни бакаш арахецача В. Т. Дигалев керте латтача коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цеха коллектив, инженера коммуниста А. И. Скворцова кулгалду механо-сборочни цеха коллектив.

Белгалдаккха дезаш да цехий, участкай балха анализаш еча хана плановии хозрасчетни хьоккхамаш укхазарча балха хьалашка хьежжа эргадоахаш хилар. 1972 шера массайолча керттерча цехашта, участкашта лаьрхIа юкъейоаяьяр нормативни алапега хьежжа де дезача балхашта планировани елга, хIаьта дIададахача шера цу методагIа болх бе безаш яраш оатхалаш хьееш йола цехаш мара ца хилар гучадаьлар, хIаьта кийча продукци арахецача цехашта валови продукци арахецара долча балхашка хьежжа планировани елга толашагIа хилар а гучадаьлар.

Арахецача продукцега дIадодар лохдаран производства эффективность лакхъяран лоархIамегIарча резервах цаI я производства кхоачамех биззагIа пайда эцийтара, кхомбаран хьурмат даран чакхдоаха общественни хьажараш. ХIара шера цу хьажарашка дакъа лоацаш хул 200—250 болхло, вешта аьлча, цига къахьегаш барех 25 процент. Духхьал дIадахача шера материальни къахьегамеи ресурсаш кхоярца кийчйир 283 предложени, царех производствана юкъейихьача 192 предложенех хинна пайда 52,8 эзар сом да. Цу предложенеша кходайтар 227 тонн металл, 342,7 киловатт-сахьат электроэнерги, 86 тонн условни доагор, кулгаца деш дола хала балхаш 5 процент кIезигделар.

Хьажаре хьинаре дакъа лоац рационализатораша. Шерагара шерага дукхагIа а хул уж. ДIадахача шера цар кийчъяьча рационализаторски предложенеша паччахьалкхенна 27,5 эзар сом пайда бир, хIаьта кходир 15,9 эзар сом алапи, лоархIамеи боккха пайда луш йолеи рационализаторски предложенеш кийчйир рационализатораша, конструктора И. А. Ширяева, слесараша-сборщикаша М. И. Егияна, Г. Н. Турчика, керттерча механика Ю. И. Стригина, инженера - технолога Н. П. Дериглазова; кхычар.

Бедал, материалаш кIезигагIа йовргйолаш гIулакх дара боккхача лоархIаме да тха болхлоша экономически школашка деша а дешаш царна предприяте экономика кIоаргагIа йовзаш хилар. ДIадахача шера 10 экономически школе дешаш хилар болхлой. «Социализмни къахьегами» яхача шин шера йолча курсашка деша болабеннаб укх шера а тха болхлой.

Арахецача продукцега дIабода мах лохбара, производствана экономически эффективность лакхъяра даьча балхех укх тIеххьарча шерашка боккха пайда баьннаб. 1973 шера цхьан сома маьха арахецача продукцега дIадодар 92,83 кепиг хинна дале соахка дIадахийтар 90,13 кепиг хиннад. Из бахьан долаш соахка паччахьалкхенна кходир 90 эзар сом. Паччахьалкхенна пайда бара задани 107,7 процент кхоачашйир. Цул хьалхарча шера баьчул 31,1 процент дукхагIа хилар баь пайда. ХIаьта рентабельность 10,8 процентагара 13,7 процентага кхаччалца лакхъелар. Лоацца аьлча, дерригача технико-экономически хьоккхамий план толамца кхоачашъеш я тха коллектив пятилетка тIеххьарча шера а.

Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра заводерча 800 саго, вешта аьлча берриган къахьегаш болча болхлоех 82 процент бараша, шо-шоай социалистически декхараш тIаийцад, инженерно - технически болхлоша творчески планаш тIаийцай. Цига хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба коммунистически къахьегама ударникаш (уж 400 гаргга саг ба), коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю 12 бригада, 2 цехо. ХIанз тха заводе ва ах бIаь совгIа саг «НийсагIча пятилетка ударник» яха сийлен цIи лелаеш. 173 болхлочунна енай «1974 шера социалистически яхье котваьннар» яха знак. Царех ва шлифовальщик А. М. Кравец, электросварщикий бригадир В. С. Турапин, правильщик С. Э. Линк, аьшкапхьарий бригадир Ш. Р. Магомадов, электросварщик Л. Д. Хамзаев, кхыбараш.

Квартала план ханал хьалха кхоачаш а яь бIубенна къахьегаш я тха завода коллектив.

Н. РОГОЖИНА,
Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода керттера экономист.

ХЬАЖАРА-КОНКУРСЕ

Н. К. Крупске цIерагIча машинаькъахой культура ЦIагIа хилар город Грозне Октябрьски района коллективай пенгазетий хьажара-конкурс. Укхаза дар районерча мехкдаьттахой, машинаькъахой, гIишлонхой, иштта кхыча организацей 30 совгIа газет. ТIахьежача цаI шоллагIчоа тара доацаш хоза кийчдаьча пенгазеташа сийрдаьккхаяр культура ЦIен зал.

Царна юкъера белгала я «За автоматизацию» яха «Нефтехимавтомата» Iилма-тохкама проектни института Грозненски филиала нов. Пухов редактор волча пенгазета массехк номер. Чулоацам дика болаш уж хилар ховрга цар тIа кепатехача материалий керте латтача дешашка хьежача. Производства, иштта партийни вахара, кхыдола кIоаргга чулоацам бола дукха дешаш дувцаш я уж материалаш. Къаьстта дика чулоацам болаш я «Творчески саг» аьнна корта а болаш укхаза кепа теха статья. ХIаьта профессиональнo - технически боарам лакхбара хьакъера конференцеш елга, балха опыт дIа-юха эцилга кIоаргга чулоацам болаш хьахьокх «Къонача специалистий хьехамаш» яхача корреспонденце тIа. Иштта кхы дуккха а пайдане хIамаш да цу пенгазета хIара номер тIа.

ШоллагIа моттигаш дхьожайир, «Нефтегазпромавтоматика» проектно-конструкторски бюрос арахецача «Автоматизаци», «СевкавНИПИнефта» «За нефть» яхача пенгазеташта. Хоза кийчдаь а предприятей лоархIамера дешаш дувцаш а я цу газеташ тIа кепатеха дукхагIйола материалаш.

Производственни предприятей пенгазеташа юкъе хIанз а дIададахача шерашка а дикагIчарех лоархIаш да «Локомотив» яха нов. Анохов редактор вола Грозненски локомотивни депо газет.

СУРТА ТIА: «За автоматизацию» яха пенгазет.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски райкома инструктор.
И. ПЛИЕВА сурт.

СОНА ЛОВРА

Дахалда вайна «Сердало»
Вай культуран чарх
Камаьрша Iаьдало,
Вайна байта малх!

Иштта язду вIалла йоазув ца хиннача гIалгIай къамаи хьалхара газет хестадеш, из вIашагIдоллаш хьинаре дакъа лоацаш хиннача къаьнача гIалгIай поэто Беков ДордагIа Тембота.

Ах бIаь шу совгIа ха яьннай цун эггара хьалхара номер араяьнна, цу тIа кепатеха наха дIадовзийта арадаьлар гIалгIай алфавит а Ди тIехьагIа тоалуш вайна наьна метта керда хоамаш а йоазонхой говзал а йовзийташ да из. ХIаьта наьха сакхетам а интернационални доттагIал а чIоагIдеш таханарча денга хьакхаьчад «Сердало». ГIалгIаша доаккхаш кица да: «Хозача дешо лоам бошабаьб». Харцдар дохадеш яра, нийса аьннача дешал чIоагIагIа фу дуж дег чу? БархI шу даьннад «Сердало» аз язду а деша а. Сона цо баь пайда башха хала да, герз доаца салте санна ва цун хIара керда номер йийша, кердадар хьожа дешархошта дукъала ца вода наьна мотт хьеха хьехархо. ТIеххьарча шерашка «Сердало» оагIонашта дуккагIа кепадетташ арадувла даьннад вайнаьха юморескаш а. Цагенах дола дувцараш а наг - нагахьа къонача поэтий стихаш а. Сона ловра лаьрххIа из рубрика шерагIа йоаржаяр, къонача йоазонхой дикагIйола произведенеш йовзийтар, цар чIоагIа а ледара а оагIонаш йовзийташ рецензеш а язъяр. Къаьстта лов сона хьалкхваш йоагIача тIехьенна литературни произведенеш мишта яшха еза хьехаш йола материалаш дукхагIа кепаеттар. Цул совгIа дикагIболча хьехархой опыт массанена йовзийташ йола материалаш «Сердало» оагIонаш тIа кIезига кепетт аьнна хеташ ва со. Сона цох гIалат хет. КIезига хьа паччахьа ханара лоамарой вахарахи граждански тIема дакъа лоацаш хинначарехи дагалувцамаш а. Цу материалаша пайда лургбар дешархой патриотически сакхетам лакхбара.

С. ПАТИЕВ,
хьехархо.

ДУКХА ДЕЗА САЙ ГАЗЕТ

«Сердало» аз деша 18-гIа шу да. Масса а шера эггара хьалха со язлуш дола а сона къаьстта дукха деза газет а из да. Фу бахьан долаш деза из сона?

Хадданза из дешаш волчоа шаьрлу гIалгIай мотт, дицдалийтац цо хьалха дийша Iомадаьр а. Сакъердаме а чулоацам болаш а да къаьстта тIеххьарча шерашка «Сердало», Дукха материалаш хул цу тIа кепатеха коллектива юкъе еша езаши еша дог доагIаши. Цунах оаха пайда эц. Къаьстта хозахетарца еш оаха тхона дукхавезача йоазонхочо Ведзижев Ахьмада язъеш йола сатирически а юмористически а материалаш, цун очеркаш. КIоаргга довз цуна вайна юкъерча цхьаболча нахах доаккха гIалаташ, эйпаш, сутарал, хIилла, киловзал, кхыдола зуламе гIулакхаш. Цун материалаш ешараша кIоаргга уйлаш ю фу бахьан долаш хIанз а тIехьа вайна юкъе овла бокъэбаланза да ширача замах диса ийрча гIулакхаш. Царна аттагIа да шоашта юкъера уж тайпа ийрча гIулакхаш доахка жуккаргаш йовза а гучаяха а.

Безамца еш оаха Мальсагов Абос язъю материалаш а. Уж я гIалгIай фольклорацара материалаш, бицбалийтац, кердабоакх цар гIалгIай багахбувцам.

Ха безам ба гIалгIай газет дешачун республика кхыча районашкара кердадараш. «Сенах язду районни газеташа», аьнна йолча рубрика кIал кепаетташ йола районашкара лоацца материалаш еша дог доагIа «Сердало» яздеойй.

У. АБАДИЕВ.

РАДИО ДЕНГА

«КЪАМАЬЛ ДУ ГРОЗНЕРА!»

Мах баь варгвоаца адамлена дола совгIат хинад эггара хьалха радио хьаярах. 1895 шера сийлахь - воккхача эрсий Iилмахочо А. С. Попова вIашагIъеллай радио. Цу шера даьл радио чу гIолла эггара хьалхара къамаьл. Радио Ди дездарах бола соцам тIаийцаб СССР халкъий комиссарий Совето 1945 шера, май бетта, ворхIагIча дийнахьа. Цу хана денз вай мехка хIара шера дездеш хьадоагIа радио Ди. Радио нанас яь йиша лархIа мегаргйолаш я телевидени а. тIехьагIа мара хьахиннзеце а. 18—20 шу гаргга ха мара яц вай мехка телевидени шерра яьржа.

— «Къахат а ца эшаш, дIаюха доххьийташ къахьега а ца дезаш дола газет да», — яьхад Ленина радиох. Радио ца хилча мишта леларгдар форда тIа гIолла а форда кIал а лела кемаш, радио ца хилча мишта леларгья сигала гIолла самолеташ, вертолеташ. Радио ца хилча яргьарий космически кемашта, машиннаькъашка лелача поездашта. МасагIа я уж тайпа моттигаш.

Цхьабакъда радио керттера лоархIам хоам бара кечал из хиларах латт, вай советски социалистически мехкарча къахьегамхошта къаьстта кхувш йоагIача тIехьенна, коммунистически кхетам балара чIоагIа эшаш йола кечал хиларах латт.

КIезига хезадац советски наха Москвера деш дола дегаш гIоздоаха хоамаш, вай мехка керда вахар хьалдарах дола хоамаш, Ленински парте Центральни Комитето арадоахаш дола боккхача лоархIамера исторически документаш, советски Правительства соцамаш, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш, иштта кхыдола хоамаш, вахара деррига доакъошкара хьалаш довзийташ йола материалаш. Дуккханешта дагайоагIа Даймехка Сийлахь-боккха тIом лаьтта бирса ха, дагадоагIа Коммунистически парте хьалхленца советски халкъ а цун Герзашца кийчдаь Низаш а моастагIа эшаве оарцагIдалар. Кепайоазоно санна цу бирсача шерашка доккха гIулакх дир радиос а. МоастагIа эшавара тIахьехам беш йола Москвай оаз зовне екар радио чу гIолла. Хьанна йицлургья цу хана екаш хинна дегаш урауттадеш йола, дирача моастагIчунашара цабезам совбоаккхаш хинна цIи хезача Левитана оаз.

КПСС XXIV-ча съезда материалашка белгал ма-даккхара кхыйола массови информаце средстваш санна, керда саг хьалкхевеча а буржуазни идеологена духьала къовсам лоаттабеча а эшаш йола низ бола инструмент я радио.

Вай массане а дегашта гаргга да «Къамаьл ду Москвас!» яха дешаш. Бакъйолча Москвай оазага ладувгI тахан деррига советски халкъо, дунен тIарча дерригача прогрессивни адамаша. ладувгI из нийсхон, паргIатон, машара, ираза, доттагIлен оаз хиларга хьежжа.

ТIехь - тIехьагIа дегIайоагIаш латт вай мехка радио, къаьстта телевидени. «Молния» яхача спутника, «Орбита» яхача лаьттарча станцей, иштта кхыча кердача бувзама средствай гIонца 73 процент вай мехкара нах хьеж Центральни телевиденега. Вай мехка массанахьара яраш а дIалаьрхIача болх беш я 130 телерадиостуди.

Вай Нохч - ГIалгIай автономни республике а шерра яьржай радиои телевидении. Пхи шу хьалха денз торо хилар республикерча наьха Москве еш йолча телевизионни передачашка хьежа. Къаьстта дикагIа хьагу Москвера передачаш Ардон — Грозный яха радиорелейни лини яь яьнначул тIехьагIа.

ХIанз укх сахьате алхха вай цхьан Нохч - ГIалгIайчене 119 эзар гаргга радиоточка ба, 20500 гаргга радиоприемник я, 13 эзар гаргга йолча легковой автомобилашка латт радиоприемникаш.

Дуккха эзараш болча наха ладувгI хIара денна «Къамаьл ду Грозера!» яхача дешашца дIа а доладеш деча къамаьлашка. Республика столицерна шин радиостанце денней буси шин программах 11 сахьат гаргга къамаьл ду нохчийн, гIалгIайн, эрсийн меттала. Хьалхарча керттерча программах кхаь меттала диъ сахьат гаргга къамаьл ду.

Доккха совгIат кхьачар ворхI шу хьалха радио болхлошка. Хьадийллар кердача проектах хьалдаь радио ЦIа. Творчески а технически а болхлошта мел эша кхоачамаш а долаш, наха юкъе массово-политически болх шерра дIабахьара, парте XXIV-ча съездо, цул тIехьагIарча пленумаша оттадаь, хIаьта иштта КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пленумаша, къаьстта X-ча пленумо оттадаь декхараш кхоачашдара дика гIо деш хилар радио.

Уж лакхе белгалдаьха декхараш кхоачашду телевидене болхлоша. Грознерча телестуде гIолла хьахьувкхаш шиъ телевизионни программа я. ЦаI Московски шоллагIъяр Грознерча студен.

Москверча центральни телевидене еча передачашта юкъе бос болча телевидене программаш а я. 23 эзар гаргга телевизор я Нохч - ГIалгIай мехка. ТIехь - тIехьагIа дукхагIа хулаш латт телевизорашка хьежараш, лакхлуш латт телевизионни программашцара безам.

Тайп - тайпарча вахара оагIонех язъяь а тайп-тайпара чулоацам болаш а я радиои телевизионнии передачаш. ЙоккхагIйола моттиг дIалоац халкъа боахамах йолчар. Радио а телевизионни а журналисташа язду денгара денга керда доккхий толамаш доахаш вай вахар дIаьхегIа а хоаргIа а дерех, промышленноста, гIишлош хьалъеча, транспорта, юрта боахама, иштта кхыча халкъа боахама доакъой болхлоех, цар социалистически яхье доахача толамех. Шерра моттиг дIалоац эфирерча программашта юкъе культура, халкъа дешара гIулакх дегIадара а, наьха вахар, хьал-торо лакхъяра а дешаша.

КIезига терко яц къахьегамхошта коммунистически кхетам балара дешашта а. Радио микрофона хьалхашка а телевизионни камера хьалхашка а къамаьлаш ду цIи хезача производстве хьалха латтараша, партийни а советски а органий болхлоша, боахама кулгалхоша, Iилмахоша, тайп-тайпарча халкъа боахама доакъой специалисташа.

Парте обкома X-ча пленумо баьча соцамгара хьехам а нийсеш къаьстта дукхагIа терко еш дIахьу радио а телевидене а болхлоша вай республике сахача наха идейно - политически, интернациональни, атеистически кхетам балара дешаех еш йола передачаш. Цу тайпарча а, иштта кхыча темаех йолча а материалех лаьца тхога дукха каьхаташ язду наха. Къаьстта дукхагIа язду тхога дийца дувзаденна а кхыдолча а къаьнарча замах юхедисача зуламерча гIулакхашта духьала язъеча передачаех.

Радио а телевидене а болхлоша шоай болх дIахьу штате боацача рабселькорашца, дуккхача автораша, радиога ладувгIараша, телевиденега хьежараша бувзам а болаш. Из бувзам лоаттабу районни центрашка, предприятешка, совхозашка, колхозашка конференцеш яраца, письмошца, телефонаца тIолла, иштта кхыча наькъашца. 1974 шера алхха радиога денад 13.047 письмо. 1973 шера даьхкарел 3.500 гаргга совгIа да уж. ХIаьта укх шера хьалхарча квартале даьхкад 3504. Иштта хIара шера дукхагIа хулаш латт штате боаца автораш а.

Тха передачаш дукхагIча даькъе къахьегама сагах, къахьегама коллективайх лаьца хургья. Хьалха санна программашта юкъе йоккха моттиг дIалоацаргья наха, къаьстта кхуш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара дешаша, ширача замах юхедисача зуламерча гIулакхашта духьала лоаттабеча къовсама дешаша. Журналисташа шоай передачашта юкъе дукхагIа дувцаргда культура учрежденей, халкъа дешара система балхах лаьца, наьха вахар, хьал-торо тоадаларах, цар хьашташ дикагIа кхоачашдарах. Боккхача безамца хьайидерга радиои телевиденеи болхлоша болхлойи юртарчен корреспонденташкара ухаш дола письмош. боагIаш болча теркамца ешарг а я. пайда а эцаргба штате боацача авторашкара яьхкача материалех.

Радиои телевиденеи болхлоша, кепайоазони кхыча идеологически болхлоша санна, шоай керттера сий дола лекхар лерхI областной партийни организаце хьалхашка уттадеш дола декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар духьа шоай денал ураоттадаь къахьегалга.

Хь. ГАЛАЕВ,
Нохч - ГIалгIай радио керттера редактор.

ЯХЬ ЛЕЛАЕЛГА КАЬХАТА ТIА МАРА ДАЦ

РЕЙД

Укх шера чуйцарбелча хьуъкъама ма-хетта тешамегIа лерд йолла тIерташ къахьегаш ба укх деношка Назрановски района кхаш леладераш. БIаьстан юххье юв культураш дIа а йийна хIанз генараш, хьажкIаш, шекара свекла дIаювш ба механизатораш. Цхьадолча боахамешка хьажкIаш дIае йолаяьй. Района совхозашка укх балхаш мел дика вIаштIехьдаьха чаккдовх хьожаш хилар укх деношка тха рейдови бригада.

«Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча отделене пхелагIча бригаде да тхо. 300 гектара тIа ялата хьажкIаш, 200 гектара тIа генараш, 80 гектар шекара свекла дIае езаш ба цу бригада кхаш леладераш укх бIаьсти.

Итт сахьат даьннадар тхо бригаде даьхкача хана. Бригада стане бийсанарча сменагIа болх а баь цIавена ши трактористи агроном Альмурзиев Мухьмади мара кхы саг вацар. Беррига механизатораш кхашка къахьегаш бар. Юртбоахама культураш дIаера, кхыдола бIаьстан балхаш мишта лел дуйца дийхар оаха Мухьмадата.

— Генараш дIаде 15 апреле мара доладаланзар тхо. Цу хана денз 150 гектара тIа дIадийнай из культура. Къаьстта дика болх бу вежараша МупольговгIар Бембулатен Асламбекен. Норма 13 гектар йолаш хIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 18—20 гектара тIа генараш дIадув царех хIаране. Шоайла социалистически яхь лелаеш ба вежарий, — йоах Альмурзиев Мухьмада. — Генараш дIадийна даха дукха хIама дисадац. Из болх чакхбоаллаше а бIаьсти ювча культурех керттера яр — хьажкIаш дIае йолаергья оаха. ДIадахача шера шекара свекла дика хьувкъам чуйицар оаха, 50 гектарах хIаране тIара 350 центнер чуера. Укх шера из культура 80 гектара тIа кхеергья. Звеньевой Гаракоев Мусхьажа ва хIанз свекла дIаювш. ХIара дийнахьа планагIа 13 гектара тIа дIае езача 23 гектара тIа дIаюв цо из. ЛаьрхIача тайпара генараш, шекара свекла, хьажкIаш дIаера балхаш 15 дийнахьа чакхдаьха даргда аьнна хет сона.

Массехк шу да Кодзоев Хож-Ахьмадеи Оздоев Хьамзатен кулгалдеча хьажкIаш лелаеча звеноша шоайла социалистически яхь лелаю. Тхо кхай тIа хиначa хана хьажкIаш дIаелехьа ю тIеххьара культиваци яь йоаккхаш бар уж. Хож-Ахьмада хIара гектара тIара 45 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя декхар тIайийцай, хIаьта Оздоев Хьамзата — 35 центнер. ХIаране а ялата лаьрхIа 150 гектара тIа хьажкIаш кхеергья цар.

Газдиев Бек-Хана кулгалдеча кхоалагIча бригаде хилар тхо. Шекара свекла кхееш Буьуртанов Саварбика звено я укхаза. Шовзткъеи итт гектара тIа кхаь дийнахьа дIайийна яьккхар цу звеноса из. Къаьстта дика болх бир звеньевойсше. ХIанз генараш дIадувш ба бригада механизатораш.

— Генараш 200 гектара тIа яхеле лерхI оаха укх шера, — йоах Газдиев Бек-Хана. — Хьалхарча дийнахьа из культура дIаювш хилар звеньевойш Оздиев Сайпуддини Албогачиев Закрев. НормагIа 23 гектара тIа дIае езаш хиначa 30 гектара тIа дIайийра цар из культура. ШоллагIча дийнахьа генараш дIаде царна новкъостал де кхы а цаI звеньевой Мислаурова Увайс вера. Кхаьнне сиха дIайийна йоаккхаргья цар из культура.

Деррига кхашкара балхаш шин сменагIа ду укхаза Дийнахьа юртбоахама культураш дIаюв, хIаьта бийсана лаьтта оах. ПланагIа ада дезаш хиначa 900 гектарах бийсанашка кхаь трактораца оахаш вокх кхаьннеца царна тIехьа эккха боаккхаш хIанзале 629 гектар лаьтта кийчдаьд.

ЙоагIа йоакхо ю бригаде социалистически яхь лелаяра а. ХIара механизаторо шийна белгтала декхар тIа а йийцa кхычунца яхь лелае барт баьб.

Лаьтта оахаш Мархиев Ахьмади, Султыгов Мухтара, Мальцев Дмитрийи ва. Яхье хьалхара моттиг яьккхачоа лу шIе вымпел хIанз Мухтарага я. Йоакхо яьй укхаза наьха балхацара материальни безам совбаккхара а. Балха норма 130 процент совгIа кхоачашъяьчоа ахчаи преми лу. Яхье кодало яьккхачоа шIе вымпели шоай балха нормаш тIеххоачашъяьрашта ахчаи премеша бригада болхлой гул а бий собране дIалу.

— Къаьстта раьза ва со Назрановски профтехучилище яьккхачул тIехьагIа тха бригаде веначa Ужахов Мусас беча балха, — йоах Газдиев Бек-Хана. — Цхьа шу мара дац цо тха бригаде болх бу. Шийга бе аьнна дIабенна моллагIа болх сихеи дикеи чакхбоакх цо. ХIанз Советски Эскаре гIулакх де ваха кийчлуш ва из.

ШоллагIча дийнахьа IуйрийЦа «Экажевский» совхозе шоллагIча бригаде дахар тхо. Кхай тIа арабовла шоай тракторашкийчъеш боахкар дукхагIбола механизатораш. Цхьа агрегат кхай тIа хьажкIаш дIаювш яр. Цига кораенр тхона бригадир Шанхоев Абуязит а.

Ши бIаь кховзткъеи итт гектарах 220 гектара тIа коартолаш дIайийна баьшаб бригада механизатораш. ДIае йолаяьй хьажкIаш а. Ялата лаьрхIа хьажкIаш Сапралиев Мухьмада звенос 200 гектара тIеи Гайтов Татархана звенос 240 гектара тIеи кхеергья.

— 18 апреле йолаелар бригада хьажкIаш дIае, — йоах Шанхоев Абуязита. — Бакъда таханарча дийнахьа хьажкIаш дIаювш Сапралиев Мухьмада кулгалду цхьа звено мара яц. Цун бахьан да совхоза IалашдаьI хьажкIий фу калибровка яь ца хилар. Фу дIаде доладича из чаккхуьлаш дола сеялкаех доахка Iурташ дIадукъар цхьадолча хьажкIий фийгаша. Цудухьа сеялкай дасий Iурташ шеp а даь юха регулировка е езаш хилар сеялкашта. Из бахьан долаш тIехьаьккхар оаха хьажкIаш дIае йолае еза ха.

Шанхоевца къамаьл деш латташ хьатIаера хьажкIаш дIаювш хиина Сапралиева лелаю агрегат. Къамаьл дича гучадаьлар социалистически яхь лелаярах, цун условеx дувца дезаш доацилга. ХIама лаьдац цу хьакъехьа бригаде а совхозе а. Материальни моральни безам совбаккхарах укх шера хIама хеза бацар механизатораш. Социалистически яхь лерттIа вIаштIехьъяьккханц, каьхата тIа мара лелаяц яхаш массехказа вийцав районни газета тIа совхоза парткома секретарь новкъост Ясыновский. Цхьабакъда хув цаденна хIама дац.

ХьажкIаш дIаювча пхевнех цхьа сеялка мара яц из культура дIае кийча а регулировка яь а.

Уж кхоачамбоацараш мамогта сихагIа дIадаха деза совхоза кулгалхоша.

«Сердало» газета рейдови бригада:

И. ДОДОВ,
ВЛКСМ Назрановски райкома секретарь.

П. КУЗИВАНОВ,
Назрановски района «Путь Ленина» газета корреспондент.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

«Цхьаккха а вицвалийтавац, цхьаккха а дицдалийтадац»

ХЬЕХАРХО, БIУХО, ЛЕТОПИСЕЦ

Грозненски района Первомайски станице моллагIа мероприяти чакхйоаккхаш хилча массаза а го йиш я цига юртарча школа хьехархо Василий Иванович Антонов, ЦхьоалагIча мая шIерагIча колхоза летописец.

Итташ альбомаши стендаши хьийдаьд цу шIаккха а мIаьд ца луча, камаьршача сага. ХIаьта Василий Иванович къона вац, бархI шу Советски Эскаре гIулакх деш дIаденнад.

1939 шера эскаре тIаввийхар. Генерал Евстигнеева кулгалца Гори цIи йолча гуржий городе гIулакх деш хилар Антонов. Цу ханна сурташ дахара гIулакхга безам тIабахар цун. Василий Ивановича сурташ доахар дешара сбораш, ученеш йолаш а тIема присяга тIаэцаш а.

Василий Ивановича цIагIа сона дайра цу гаьнарча шерий сурташ тIадола альбомаш. Царех цхьанне тIа ва Евстигнеева дивизегара тIема присяга дIаэцаш вола ЦхьоалагIча Конни эзаре легендарни командив С. М. Буденный.

Фашисташа тIом хьоабаьча хана вай мехка къулбехьарча доазоне вар Василий Иванович. Кастта цар бIу 317-гIча дивизех дIатох, дIахо йодача хана «Тамански Гвардейский» аьнна цIи дIаяхар цун. Цунца цхьана Новороссийске кхаччалца вахар Антонов.

1942 шера из деша хьожаву артиллерийски училище. Из чакхъяьккхачул тIехьагIа къона лейтенант кулгалдеш хул минометчикий взвода. Дукха ла дийзар цун.

Дукхача хана бицлургбац Ставропола юххе Терновка яхача юрта лаьтта тIом. МоастагIий дукхьал летар, дIахеца тигацар шоай аьттув бола моттигаш. Бакъда вай тIемахой денало, майрало шийдар дир, дукха ха ялалехьа юртара араккхайсар немций.

Фронта наькъаш. Дукххадар дициденнад, диц ца луш дисар чулаьцад дего. Дагаух бIухочоа Краснодаре дIаккхоачаш лаьтта тIом. МалагIа ва из цIийца, доттагIий буташ тIом баь хала дакхаленаш, юрташ дага ца йоагIа фронтовник?

1943 шера Гезель яхача юрта чов йир лейтенанта Антоновна. Дукххача хана хIама ца деш алларо дIалаьцадар кулгаш, когаш. Лораша дог дилладар. Цхьаьна тайпара из кхел тIаэцаш вацар вахар дезаш вола бIухо. Из кот а вальар. Товелча фронте а ца вохийташ, тыле вахийтар из.

Хьалха санна школе бераш Iомадеш хул Василий Иванович. Общественни хьисапе вIашагIйохк тайп-тайпара кружокаш, хьинаре дакъа лоац дешара-производственни бригадаш вIашагIйохкача.

В. И. Антонова къахьегам дукхаза белгалбаьккхаб РСФСР просвещене Министерстваи ВЛКСМ ЦК-ан Сийлен грамоташца. Василий Ивановича дукхаза а дакъа лаьцад ВДНХ. ТIема совгIаташта «За отвагу». «За оборону Кавказа», «За победу над Германией» яхача медалашта тIакхийттай Ленински юбилейни медаль.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТА ТIА: В. И. Антонов. Автора сурт.

ЛЕНИНГРАД. БIаьшерашка сийле йоврийоаца гIулакх санна вай Дай-мехка исторена юкъедахад Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIема шерашка Ленинград лораяр. Блокада 900 ден хIара дено, хIара сахьато Ленина город лорверашкара денал, чIоагIа хилар, турпалал дIадехар. Дале а, массаза дог тохадолийтача цу тайпара юкъе я белгтала оагIонаш. Царех я Ладогерча «Вахара наькъа» истори. Дарца, цIерай хинеи юкъе цига гIолла Ленинграде кхихьар маьхх, кхьбола кхача, цар вахар кIалхар а доахаш дIакхийлар береш.

СУРТА ТIА: «Вахара наькъа тIа» тIема деношка. (ТАСС тIема фотокорреспондента Р. Мазелева сурта тIара репродукци).

ТАСС фотохроника.

ЦУН ДЕКХАР А АТТАЧАРЕХ ДАЦАР

Сона хьалхашка улл 1942-ча шера 24-ча октябре араьнна «Боевая красноармейская» яхача газета номер. Дукхха ха дIаяхарца IажагIденначa цу тIа кепатеха да «Кавказера къовсам» аьнна дола М. И. Калинина къамаьл. Къилбаседа-Кавказа халкъаша фашисташта оьцда духьале ярах лаьпа до ишта язду: «Лира къовсам латт Кавказе. Шай Iомехкадеш хьалхашкахьа теI фашистий ординаш. Царна духьале ю Шеча Эскаро. Кара терзаш а долаш вIашагIкхийттача халкъаша толамца хIамаш етт моастагIчун дийнача низашта. Къилбаседа-Кавказа партизанаша лелхийт цар цIермашиний эшелонаш, тIаьш, хIалакъю тIема кхоачама а доагора а складаш. Укхазарча партизаний боламо юкъекхуьха формаш, халкъа чIир лехарий немецки гIаьрахошчара цабезам гойташ да ер масал. Лохера Агбаш яхача юрта фашисташа вийнав Алиев Дода. ТIаккха цун дас, вошас, даьзас цхьана диъ дийнахьеи буси кIийле доаттаьй моастагIашта из юхадекхара. Цар къоастабаь хиннабар штабной машинаша боагIаш хинна эпсараш. Кхоъ эпсар а шиъ шофер а вийна, лоамашка дIабахаб уж, шоаш дийна мел болча хана немецки гIаьрахошцара чIир леха дув а бна.

Кавказа халкъех шоай лаьш а баь цига гIолла Инде никъ билла гIерт немций. ХIаьта вай эррига а торонаш я моастагIчун Iоажал хьакхоачаеш меттахьа цунна тоха. Немецки гIаьрахошта каш дергда вай Кавказах!».

Вай дийшача газета из аргIанара номер тIема бирсача деношкара денз тахханалца лораеш лелаяьй сурта тIа вайна гуш волча Чакалаев Шепас. Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа дакъа лоацаш хиннав из.

Тахан санна дика дагадогIа Шепийна 1939-ча шерарча ноябра 28-гIа ди. Цу дийнахьа шийлоIаме Шеча Эскаре гIулакх де вахар из. Дай-мехка Сийлахь-боккха тIом болабеннача шера Ленинградски фронте 1-ча дивизе 162-ча артиллерийски полка кхоалагIча батарея санитарни инструктор вар Чакалаев Шепа. Аттачарех дацар цунна хьалхашка лаьтта декхар — човнаш хинна ший вежарий-советски салтий Iоажалах хьалхабахар.

...Ленинградски областерча Колпино яхача городе дар из. Шовзткъа градус гарга шийла яр цу февраль беттарча бус. Дийнахь сарралца моастагIашна тIом баь кIаьдбеннабар салтий. Советски халкъа юкъарча толамга бодача наькъ тIа бокхача лоархIаме хьалхара гIа баьккхабар цар къизача Iоажала бIара а хьежаш — 350 метр юха тIехьашка баьхабар цар фашисташ. Човнаш хинна лоарахой медсанбате дIа а бига юхавера Шепа а.

Ше селхан язде доладаь кахьат чакхдаьккха лаьрхIар цо. БIарг тIехьа ца кхуьш сиха удар къоалама даш. Мукъа а наргIата а ха кIезига хулар тIем тIа. Иштта дIадоладелар тIемахочун каьхата мутIараш: «Аз доккхал ду Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце ага хинна дIаэтта йола Ленина гIала моастагIех лораеш се хиларах. Тхох хIара советски салтечун дег чу тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа лоталу фашисташцарча цабезама цIи. Гитлера когашта кIалхара лаьтта цIи яьлча санна доагаш да, цунах лазар кхийтта бIарга саьрг кхийтача санна хьуваз из. Данне а бакъ дац Гитлера моттар — Кавказа цIенача фега шийа унахцIено юхаметтаоттаергья аьнна пун хетилга. ДIахо а оаха...».

Цу хана юкъвоакх Шепа:

— Старшина Чакалаев! — аьнна йистхиннача батальона командира Колмансона.

— Старшина Чакалаев ладувгIаш ва хьога, новкъост капитан!

— ХIаназа радио гIолла ходм кхаьчаб, разведчик Андреев Усть-Тосна хил дехьа човнаш хинна уллаш хилара хьакъехьа. Хьа декхар...

— Цунах дика кхет со, новкъост капитан.

Човнаш хиначоа эттара хьалха эшар а молхаш а кийчча латтар. Уж хьа а нийца сиха шай декхар кхоачашде новкъавьлар Шепа. Хил дехьа вальча 300—350 метр хулаш йола моттиг нейтральни лоархIаш яле а, шийца кхерам хьулабеш яр. Из чIоагIа теркалйора немцаша: каст-каста ракеташца а прожекторашца а сийрдайоахар. Цудухьа керттера дар лора а луш разведчик лийнача наькъах тувла ца валар. МоастагIаша сийрдайоахача моттигех лора а луш, тебба дIахьалхашкахьа ухар Шепа. ДегIах чакхдувлаш санна хеталора гуш доаца шелала маьхий. ГIоралича санна хетар сигалара седкъий. Iана кIайча ферта тIа гIолла теккаш воагIача Шепий цIаьхха цхьан гурматах бIарг кхийтар. Гарга ме кхоача цIенагIа хьахозар цо ду узамаш. Из Андреев вар.

— Николай, — шортига йистхилар Шепа.

«Хий деза, хий», — иштта дар разведчика хьалхара дешаш. Из лоIам сихха кхоачашбир санинструктора. Андреевга эшаш дола хьалхара гIо а даь, доарахо медсанбате хьаволавара никъ болабир шин доттагIчо.

Ишта а човнаш хинна бола Андреева когаш кхы а чIоагIагIа бохьабаьбар. Ги а велла хьава везаш дар гIулакх. Цу тайпарча хьале Iалаьмате хала яр Iоажала тешаме йоаца меттараш. Цудухьа Николай шийбукъа тIа а валла, наг-нагахьа са а лоIаш хьалхашкахьа текхар Шепа:

Хи йисте кхаьчача кхы цIаькха а юхахьежар Шепа, шоашта тIехьа немций цIог дийхьогI аьнна. ДIаоттаяьча латтар санинструктора «Сихача новкъостала машина». Нагахь санна бомбаш йийтта хи тIара ша бохабаь хиннабецаре цу лодка новкъосталах дог доахилга а яцар. Николай медсанбате хьакхоачавир Шепас. Разведчика моастагIчун хьакъехьа дена хоамаш чIоагIа лоархIаме хиннадар фронта командованена.

Iоажала аре оалача цу моттигера човнаш хинна разведчик кIалхарваккхарах «За отвагу» яха медаль елар Шепийна. Н. Андреевал хьалха а кхы ткъо совгIа доарахо даргана пункташка кхоачаваьвар цо. Паччахьалкхен совгIат дала рца из дег тIара даькъала вувцаш. Цуьна ловцаш доахаш бар укхан новкъостий-бIухой.

Дукха ха ялалехьа цар шоай подразделене парторг хержар къона а хьинаре а коммунист, майра бIухо Чакалаев Шепа. Цул совгIа тIема корреспондент хиннав ала а мегаргдолаш ва Шепа. Цо дика кхетадора кепайоазув советски бIухой дог уроттадара, къонахчал совдаккхара чIоагIа эшаш а ира а герз хилар. Цудухьа ший мукъа йола ха цу гIулакха кхо ца еш а хиннав Шепа. Цу тIема шерий бирсача деношка «Боевая Краснознаменная» газета тIа шезязъь кепайийтта дукха материалеш я тIема ветеранага хIанз а. чIоагIа лораеш лелаеш. Хьо царга хьежача гучалоал моастагIчун къиза бIехагIулакхаш гучадаха, советски наьха фашисташцара цабезам лакхбе, гIаьрахошцара чIир лехара бола цар лоIам чIоагIбе хоаш тIема корреспондент хиннилга.

* * *

1941 — 1945 шерашка Ленинградски фронта еригача халонех чакхваьннав старшина Чакалаев Шепа. Ленинград моастагIех лораеш хиннарашца цхьана. Блокада халача хьалашка а пулеметийи йоккхийча топийи цIера кIал а тIема аренашкара Шепас кIалхараваьккхав 50 бIухои 10 эпсари.

Даьхено лакха мах баьб Дай-мехка кортамукъален сийн бахьан долаш ший са ца кхолеш. къонахчал гойташ цо тIом барах. Тахан цун наькха тIа вайна гу паччахьалкхен совгIаташ. Царна юкъе я «За отвагу», «За боевые заслуги», «За оборону Ленинграда» яха а кхыйола а медалаш.

ТIема хала наькъаш дицлац ветеранашта. Чакалаев Шепас тахан а айхха бувзам лелабу шийца цхьана юкъарча моастагIчоа — фашисташта духьал лаьттача йоккхача топа командир хиннача Киевски областа Дарница яхача станицерча Бойко Федорца, Калининерча Агафонов Владимирца, кхьоалагIча дивизе разведка командирана Беляев Дмитреца. иштта кхыбарашца а.

ЦIаккха йицлургьац историе оагIонаш. Цар дэнм тешал дергда советски халкъо, цун ГерзашцарчаНизаша Дай-мехка тIем тIа яьккхача Сийлахь-йоккхача Коталон.

* * *

Шаьла вахаш ва хIанз Чакалаев Шепа, Моттигерча автотранспортни парке учетчик а партийни организаце секретарь а ва из. ТIема ветерано хьинаре дакъа лоац кхувш йоагIача тIехьенна патриотически кхетам луча.

I. АЛИЕВ.

СУРТА ТIА: Чакалаев Шепа санинструкторий школе деша вагIача хана.

«Малая земля»... ЦIаккха йицлургйоацача турпален оагIув а хинна Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIема историна юкъеяхай на моттиг. Мысхако районерча атагIенерча хIара чхаро, хIара кхеро дувц из лаьтта лорадаьрий — Советски Эскара бIухойи морякий-черноморцийи цIаккха дицлургдоацача деналахи чIоагIалахи.

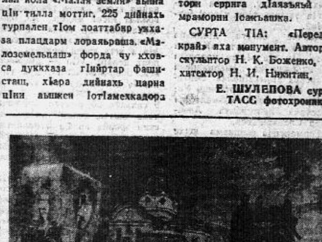
1943-ча шера 4-ча феврале Новороссийска къулбехьен десант ессар. Лирача тIемаца салташеи морякашеи моастагIчунгара хьаьккхар 30 эзар квадратни километр хилал йола «Малая земля» аьнна цIи тилла моттиг. 225 дийнахь турпален тIом лоаттабир укхаза плацдарм лораяьраша. «Малоземельцаш» форда чу кховса дуккхаза гIийртар фашисташ, хIара дийнахь царна цIии аьшкеи IотIамехкадора цар. ХIаьта а моастагIчунна ха ца еннача турпалаша тIалаташ доагIача советски эскарашца цхьана 1943-ча шера 16-ча сентябре мукъаяьккхар Новороссийск.

Цу турпаленах дувц монументашеи стелашеи, алаи шерий чурташ а хинна берда йисте дIаэтта латтача йоккхача топашеи танкашеи.

Десант йоассаьча бухта берда тIа кагагIдаьннача сийлахь-доккхача хIаман хеталь я цига хьаьь мемориал. 1943-ча шера апреле тIалаташ бола гитлеровцаш юха тIехьашка кхайсача турпален тIемий истори еррига дIаязъяьй цун мраморни Iоакъашка.

СУРТА ТIА: «Передний край» яха монумент. Авторий: скульптор Н. К. Боженко, архитектор Н. И. Никитин.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СУРТА ТIА: мукъаяьккхача Новороссийске эттара хьалхарчарех цхьа танк.

ТАСС фотохроника.

КIалхаръяьхха Ленинграда ганзаш

Ленинградеи цуьна гонахьарча моттигашкеи «Паччахьалкхено лорадеш да» яха борзах яь табличка тIа а латташ 800 культураи архитектураи памятник да. Октябрьски революце а граждански тIем тIа а къаьнарча Iаьдала лард йохаеча хана, В. И. Ленина кулгаш язъдир дIаяхача замани искусстваи памятникаш лорадарах долча декрета. Машарахи лаьттаха, фабрикаштеи заводаштеи национализаци ярах долча декреташца цхьана тIанийша хиннад из.

Гитлеровски гIаьрахой чубаьхкача хана халкъо хьакхелла кхоллаций хозне лорае ше духьала эттар вай халкъ. Кхыметтел 1941 шера 23 июне а тIехь Эрмитажереи Эрсий музерен хьахозар гон етташ деш хинна таташ — эвакуаце араяккхаш яр къаьстта йолча бронированни кладовой ганзаш. 52 яьшк араяьккхар Пушкински дворецашкара — мах баь варгвоаца картинаш, фарфор, янтарь, наггахьа мара ца нийслу дошои платинаи самородкаш, дукххача маьха гобеленаш. Музейни болхлошта долча новкъостала студентех, красноармейцех бригадаш вIашагIъехкар. Эрмитажа эвакуаци яра 45 пульмановски вагон хьожайир. Трехосни вагоно дIи хезача гудоновски Вольтера дозал лоьргдий, яхаш шек бувлаш сагота бар нах. Тормозни площадкаш тIа шишша пулемет оттайир. Хьалха боагIар контрольни паровоз. Араяха ца могаш юхейиса хIамаш тешаме къайлаяьхар.

Ахкан беша бIаь шераш долча хьехашта кIал сангар чу Iойиллар садови скульптура. Невски проспекта тIа гIолла лаьрххIа хьаьча лахчан вордингаш тIа а латташ йолхар Аничкова тIий тIа лаьттачара хьаьхха борзах яь кура говраш.

Хьалхара лоа диллале еррига хIана яц аьнна йола городской скульптураш дIалочкъаяьхар. Духхьал «Марсови поле» латта сийлахь-воккха эрсий полководец А. В. Суворов цаI висар тIема бирса образ йолаш ший ха тIа. Цо Ленинград лоралаш — салтий тIем тIа накъабоахаш санна хетар.

Дошо шпилаш — города хозне а доккхал а — моастагIчун ориентираш хилар. Новкъостала баьхкар альпинисташи лоамаш тIа бувлараши. Лакхе хьалтIа а баьнна Ленинградски сигалеи бос бола, овкъара бесса лоачараш еккар цар Петропавловски крепостеи Адмиралтействаи доше маьхаш тIа.

Архитекторий, инженерий, художникий лаьрххIа вIашагIтехача бригадаша Ленинграда эданешт промышленни предприятешт маскировка яра проекташ увттаеш бар. Дукха ха йоацаш чеховски «Боалий беша» декорацеш язъеш хинна театральни художникаш хIанз оборонана болх беш бар. Нагахь санна хьалха сцена гIа мел дар бокъонца долчоа тарде дезаш уж хиннабале, хIанз бокъонца дар шийна тара хургдоацаш де дезаш бар уж. Иштта, Смольни лакхера IотIахьежача дукха гаьнаш ягIача йоккхача арена тара яр.

Геттара во хьал хилар Ленинграда гонахьа яьдча моттигашка. Пушкинеи Павловскеи паркашка йоккхача топий пхорч лелхача хана дворцови хIамаш тIайола тIеххьара машинаш Ленинградагахьа йолхар. Ма-даггара еттача тоцашта кIал гIаш тIеххьара араьлар Павловски дворецера цун директори лораери йола Анна Зеленова. Цу бирсача деноех дувц цо:

«Музей лораер се хилара тарра йоккхий бокъонаш елар сона. Кхыметтел паркашка латташ хиначa тIема гIулакхе бараша а аз енна распоряженеш кхоачашйора. Павловске лаьттача тIема дакъа командир хинначa инарала Борщева мемуараш йийшар аз. Аьсе музея директор хиларга хьежжа, дIадехар тIема машинаша паркера газонаши кIотаргаши телха ца яр... ХIанз а тIехь сайца делаю аз, мах бола хIамаш дIаяхьийтара, боарам боаш ахча банкера хьаэца сона бокъо луш хиннача чехови книжка коренюк».

Блокадас го баьча, маькх, сердал, хий доацача городе шийла Iа латтача хана бохабаь боахам меттаоттабарах уйлаш еш хинаб нах. 1942 шера котало яьккхарашта лаьрхIа йолча Триумфальни арка проект оттаеш вар архитектор Александр Никольский. Шийдневника тIа цо язду: «Тахан бийсанна мошалах веннав архитектор Малиновский, хIаьта дийнахь Каший Константина «Йийлла нек ду бассейнаш» яхача темах архитектура кандидат хилара диссертацена защита яьй...».

1943 шера 25 августе Оборона Паччахьалкхен Комитето кхычарца цхьана соцам тIайийнар СССР цаI мара йоаца эданей архитектурно-художественна кхуц тоаду училище хьасларах. Из училище Ленинграде хьасла лаьрхIар.

1944 шера 29 марта «Ленинграда промышленности городской боахами меттаоттабера хьакъехьа эттара хьалха де дезарех» яха Оборона Паччахьалкхен Комитета лаьрххIа бола соцам араьбьлар. 900 дийнахь го баь лаьттача хана санна, мехко йоакхо йора Ленина города.

ТIом чакхбаьннача хьалхарча шера Ленинграда архитектура памятникаш меттаоттадара 40 миллион сом ахча хьайийцар паччахьалкхено. Йохаьяр городаш, заводаш, электростанцеш. МоастагIчо даь зенаш меттаоттадеш бар мохк. Цу ханна йир 1949—1950 шераш хьатIаккхачале Петергоф «хьалха хиннача бесса» меттаоттаярах йола решени а.

Мичара бахьаргба ужнаI белхлой гIишлошъераш? Горсда партийни организаце баьчатIахьехамах хIара ленинградеи гIишлонхочун говзал караерзае волавелар. «Мишта тоаеза пишк», «Малара дола памятка» яха издательстваша лаьрххIа арахийца брошюраш йийлора книжкаш доххача тикаш чура профессораша, лорашта, студенташа. 1945 шера бIаьсти йоалаш 36 эзарга дIакхоачаш бар шоай лоIамагIа гIишлошъе Iомабенна нах. Болх чакхбаьнначул тIехьагIа шоай город меттаоттаера балхаш дора ленинградцаша.

Юха а маьлха кIал къегаш я Ленинграда доше шпилаш. Миллионаш болча экскурсантаца эем боакх города гонахьарча моттигашка йолча дворецеи паркеи. 1977 шера ше хьаь 200 шу дизаз дезле кийчлуш я шозза хьаьхинна Павловск.

Аничкова тIаь тIа гранитах яьча постаменте кIоарга чуте Iа моттиг йисай. Города чуйийттача йоккхача топий пхорчех цхьаннех йиса лер я из, — иштта яздаьд борзах даьча улга тIа. Юха а урагIъяха гIерт тIехь тIадоагIача повзала лаьрхIа кIалхаръяьхха пьедестела тIа латта Клодта кура говраш.

Алла БЕЛЯКОВА,
АПН корреспондент.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 6 марта арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатехаяр «Мацa товлургба ферма болх» аьнна корта а болаш критически статья. «Кепатехачун лерагIа» яхача рубрика кIал араьйиначa цу статья тIа шоалагIа а белгалдоахар Малгобекски района «Ингушский» совхоза № 1 йолча шурий-товарни фермера кхоачамбоацараш, уж дIадахара района, боахама кулгалхоша хайра кIема ца даьлга. Цу гIулакхах укх тайпара язду тхога КПСС Малгобекски горкома секретара нов. Кашеева:

— Статья тIа куьна кхоачамбоацараш ферме долаш хиниилга бакъда. Цу фермера хьал массехказа дийцад боахаме. Къахьегам во вIаштIехьбаккхарах, шурий учет лерттIа ца лелаярах балхара дIаваьккхав ферма заведующи нов. Кортоев. Укх шера январи феврали бетташка 450 килограмм мара ца йоаккхаш хиний шура 1187 килограммага дIакхоачаш дегIаенай ферме апрель бетта. ХIаьта хIара денна цу хана 400 килограмм мара паччахьалкхенна дIалуш хинначе хIанз 790 килограммага дIакхаьчай из.

Укх шера 10 марта парте горкома бюро заседане продуктивность лоха хиларй племенной болх во вIаштIехьбаккхари бахьан долаш бехк баьб совхоза кертерча зоотехника нов. Чергизовна.

Партийна организаце цахаддаш тIахьожам лоаттабеш ба № 1 йолча шурий-товарни ферма болх.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Кортамукъале яьккхарий эскара салтеи маршали

Шеча Эскара салтечо Гжибек Василен воккхача советски воспачальника Баграмян Иванен цхьана тIом баьб, цхьана яьккхай немецко-фашистски гIаьрахошца лаьттача къовсама бирса ха. ХIаьта хIинз цу событеел тIехьагIа дIадахе ткъаь итт шу даьлча, Гжибек Василе къахьегача тIема издательства Варшавски типографе кепатохаш латт «Иштта дIаболабелар тIом» яха Советски Союза Маршала Баграмян Ивана дагадоагIарий книжка. Польски изданена язъяь деша хьалхе я Гжибек Василе книжка авторга лахьийта письмо.

Цо язду:

«1940 шера Шеча Эскара мугIарашка тIахьийхар со, Советски Союза юкъе яхача Малхбузен Белоруссера дукхха са новкъостий а санна. Со гIулакх деш хилар Къилбаседа-кавказски тIема округа 64-ча корпуса бувзама къаьсттача батальоне. 1941 шера июнь бовш Къилбаседа-Малхбузен фронте хьожадир тхо. Белая Церковь яхача моттиге, Васильковe, Киева юххе, Козелеце гIолла чакх а баьнна Киеве бодача Черниговски наькъа юхе тIом беш хилар со, цигтача чов йир сона...

Хьа книжка, цун цIерo ше а цу тIа Iа язъяьча событеша а сона дагадохийтар уж хала денош. ТIом болабелчача хьалхарча деношка вийцав са да. Боабаьб дукхха са новкъостий, бера хана денз хинна доттагIий, хьаьший.

ЧIоагIа дог тохаденна а волаш дийшар аз Хьа книжка, новкъост маршал. Дукха къахьийгад Iа цу тIа. Са безам ба Хьона дег тIара баркал ала, социалистически Даьхе — Ленина мохк — фашистски оакхарех лорабеш Украина аренашка шоай синош Iодеххача берригача сай доттагIийн новкъостийн цIерагIа Хьона баркал ала а безам ба са.

Дика хет сона, Хьа книжка польски меттала даьккха а из бахьан долаш дукхача полякий из деша йиш йолаш а. Сона дика хет, къахе хьа карс хинна со болх беш волча тха типографе из кепатеха а».

Книжко вай халкъий доттагIала дика гIулакх дергхилар га доглоахаш дахьийтача письмоца жоп деннад маршала салтечоа.

Гжибек Василе болх беча типографе хинна со. Сона хьалхашка вагIа керта чоажашкара корта кIайбала болабенна саг. Цхьан минута уйла еш а ваьгIе, тIаккха книжкана цIелг тIа а хьекхе, къамаьл де волаву.

— Радиотелеграфист вар со. Цул тIехьагIа штаберча каравлийн роте гIулакх деш хилар, цудухьа са торо яр маршал Баграмян гаргагIа вовза... Цо мел яздеш дола хIама бокъонца бакъдар да. Иштта дар из. Цунна дагадоагIарех цо яздаь книжка дешача хана юха а са бIаргашта хьалхашка уватт уж денош.

Шеча Эскара мугIарашта юкъе волча хана сай тIема денал аз дIахьекхар Белая Церковь яхача моттига юххе. ЧIоагIа бомбаш чуетташ бар немций. Йоагаш латтача госпиталера аракхухьар аз доарахойи унахойи...

ДагайоагIа сона укх тайпара нийсъенна моттиг. Козелецера гаьна доацаш дар из. Киевна юххе гонна юкъе нийсделар тхо. Аьле чу хьула а денна, боад боларга хьежаш дагIар тхо бийсан боадонагIа лечкъа тхоайбараш болчахьа дахар духьа. Гитлеровцаша тхона геттара гарга а баьхка; тхо долчара дIа 800 метр мара йоацача, лакххача гув тIара шовшта аьттув бола моттигаш лийцар. ТIаьръюкъе долаш санна дар тхо царна. Миччa хана а тхона дов де йиш йолаш бар уж.

Оаха хьалха доладе дезаш дар из, гIаьметта бахка кхелехьа царна доагIар дергдолаш. Кхы де хIама доцар.

Сигала яхар ракета. Атаке чудыийдар тхо. Штабера инаралаши эпсараши, писараш а повараш а, салтийи связисташи — топ е тепча бе йоллалург мел вар бухь билла тIаводар гув тIа дIа тувсача цIеоа. Цул тIехьагIа дегIала а даха летар. Духьалъотта магаяар гитлеровцашта, тIехьашка баьлар уж.

Разведке ваха приказ кхаьчар сога. Итт салте велар сона. МоастагIчо баьча гома мелагIча моттиге гIолла юкъера ара а даьнна тхо дIахо дохадургдола моттиг лаха езаш яр. Хьалхарчен шоллагIчен немецки дозорех чакх а даьнна, йоккха йоацача юрта йисте кхаьчар тхо. Хьаст-беша текхаш тIа а даха, къайллагIа имбарагахьа теIао тхо. Цига дIа а хьа а лийга тхьайса бадар немецки салтий. Царна юккъе гранат чутоха безам хиннабар. Цхьабакъда чIоагIа приказ кхаьчар сога: доашош дер тата доацаш долда, кхы де хIама ца хуле, урсаш ма ра доала герз юкъе ма доаккхалда. Приказ—приказ хила ма дезий. Тхона гучадаьлар, из механизированни часть хилар, оаха дагарийр танкаш, машинаш, йоккхий топаш.

Тхоай бараш болча юха кхаьчар тхо; хIаьта оаха еннача даннешка хьежжа гитлеровцашта чуетта йолайир артиллери...

Советски Эскара салте хинна Гжибек Василий цо ткъаь пхиъ шера болх баьча тIема издательства Варшавски типографе коллективе лоархIаши сий деши ва.

Тха къамаьл чакхдоалаш Гжибек Василе аьлар: «ЧIоагIа дехар да са хьога, турпал ваь со хьа ца оттавар. Массане а санна баьб аз тIом...»

Бартош ГЛАВАЦКИ,
польски журналист.
(«Интерпресс — АПН).

ЭЛЬБА ЙИСТЕ ВIАШАГIКХЕТАРА УРОКАШ

Нью-йоркски городской публични библиотекера 1945 шера хьалхарча ах шерара «Лайф» яхача журнала подшивка эггара дукхагIа йийша, тишьеннен яйна дIаьынна оагIош йоацаши я. Уллув яда 1944 шера е 1975 шера шоллагIча ах шера къаьнарча номерий томаш дукха а цIенагIа хет.

Фу дерга, шовзткъе пхелагIча шера бIаьсти шиъ тайпара яр адамленна, цхьабакъда тамаш йолаш да, кхыча хаьашкарчул дукхагIа нах цар тIа хьежаш хилар.

Эггара чIоагIагIа дег чу южар 7 маера номер я. Эльбе вIашагIкхетар хиннача хана даьккха итт сурт да цу тIа. Юкъерча оагIош тIа — елаенна советскии американскии салтий къона юхьмараш. Уж вIаши мархIа беттаду, юкъара моастагIа эшаваь тIем тIара доттагIий.

БIарчча оагIув дIалаьца цхьаьккха а да сурт: «КIирап сурт». Цу тIа вIаши моаршал тел цхьоалагIча американски эскарерча зIамагIволча лейтенанта Уильям Робертсонен Украински фронта цхьоалагIча эскарерча лейтенанта Александр Сильвашкоси.

«Германерча фешизма юххе диса овлаш тийда событи а хинна дIаэттар, — яздора «Лайф» яхача журнало, — Эльберча Торгау американскии советскии эскараш вIашагIкхетар. Германи юкъе гIолла йийкъар, цун герзашцара инзаш карадоаладир».

ХIаьта кIираша цкъазза арадувлача «Таймс» 7 маерча номер тIа ма-дарра яздаьдир Эльбе вIашагIкхетарах. «Юххера а, — яздора журнало, — селлара дукхача хана денз сатийса из сийлахь-доккха вIашагIкхетар бакъ а хинна хьаэттар. Москвас 324 йоккхача топаца 24-зза залп а кхесса йоккха салют яларка белгалдаьккхад из».

«Тайма» 14 маерча номера беттагарга тIа сурт доалл — каскаш тIатохкаш болча кхаь салтечоа бе кхо байракх йоалл: советски, американски, англиски. КIалгIолла лоацца, цхьабакъда геттара хоза даь ши йоазув а да: «Йоккха тройка», «Цхьа гIулакх деш хиннай».

Бетт-бетта арадувлача «Ридерс дайджест» яхача журнало а август беттарча номер тIа кепатехад бIаргадайначо яздаь Советски Эскарца вIашагIкхетарах дола дувцар. Капитана Уильям Ноултона дийцад:

«Бронетранспортер хьаййхар аз, бе йоаллаш йоккха кIай байракх а йолаш радиатора хьалхашка гIолла цунна хьалтIа а ваьнна, — иштта цу тIа а латташ городе чувахар со. Гола тоххача метте бIаргавайра тхона карта тIа хьежаш воалла эрсий майор. Аз, бронетранспортера тIара кхоссаенна Io а йоккха, нийсаенна дIа а этта эрсий меттала рапорт делар: «Со — американец, обер-лейтенант», цул тIехьагIа дIатIа а ваха кулг лаьцар аз цун. 1945 шера 3 мое 9 сахьати 25 минути яьннача хана иштта хилар американски эрсийи низаш Берлинагара къилбаседенгахьа вIашагIкхетар. Из яр Эльба дехьа оагIорахьа хинна эггара хьалхара контакт».

ХIаьта цхьаьккха номер тIа «Ридерс дайджеста» яздора советскии американскии тIемахой Мурманскен Архангельскен, Аляске а Иране а вIашагIкхетарах, Аляске, фербенксерча эпсара ЩагIа хиннача сайфенах дувцар.

«Пианино лакха Iохайо американски летчик — йиш харжа эттар из, хIаьта эрсий пилотий группо шиъ илли аьлар. Лерг дилла мукъам дувцаш вар американец, тIа-тIа дикагIа вIашкайоагIар цун йиш, хийцца лакха волавелар, илле кхотабир американцаши эрсийи... Исторически моттиг хила йиш йолаш яр из. Вай ши мохк цул тIехьагIа кхы цIаккха а бе-беча оагIорахьа гIоргбац аьнна хеталора».

Мичара, бахар, тIабоагIаш латтача «шийлача тIема» эггара хьалхара белгалонаш дукха ха ялалехьа гучаьлар цу «Ридерс дайджеста» тIа. ХIаьта сентябрьски номер тIа кепатехача «Советски Союза хьакъехьара бархI гIулакх» яхача статьягара талха доладелар деррига а. Цу «гIуллакхашта» юкъе дувцар, масала, укх тайпара дар: «Советски Союз саца еза тIом хьале хьалхагIа шоай хинна Румынера мехкдаьтта доалахье лораяра вай мехкдаьтта промышленникашта нов кьарле ца а еш».

Эггара дикагIйола доттагIала уйла йолаш бар американцаш советски нахаца. «Лайф» яхача журнало 30 июлерча номер тIа яздора: «АлхIа изоляционистски лардах ког гIортолга еш дола «Россеца цхьаккха тIом ма хилба» яха лозунг арадаьккхача «Дейли ньюс» яхача нью-йоркски газетагара доладенна йIаьххача ханарча кредитий ларда тIа Советашка товараш дохкарах шоашта ахча де лерхIача бизнесменашка кхаччалца — «Вай машар хила беза» яха уйла практически массе метте йолаш я.

1945 шера июнерча номер тIа «Атлантик» яхача журнало хьахьувра: «Нагахьа санна тешшаме машар лоаттабе воай безам бале, Советски Союзах йола воай уйла хувца еза вай. Мах баь варгвоацаш ба Советски Союзан США-нен юкъерча дикача гIулакхий лоархIам. Вай цхьа къоастам бе беза: Советски Союзаца партнераца санна хургда вай е хетаройн кхерарей мукъагIа гIоргда. Вай баьча соцамах тийша хургба Советски Союзо бергбола соцам. Доллача хIамо хьахьокх «эрсашта машар хьашт хилар».

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

ДIАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ШЕ КIЕЗИГВЕРГВАР ХIАНА ДУ САГО?

Шийга кхаьчача бокъонах доаккхал деш, ирaзе, шийх наха беркат довлаш, дезала йог гIоздоаккхаш я таханара советски кхалсаг. ДIаьыннай кхалсага цIаккха а бокъо ца хинна, из тоIаь лоаттаяь, дог эшадеш хинне зама.

МалагIча буржуазни мехка я вай мехка санна кортамукъа яха, къахьега, деша, дуненах сакъердам эца йиш йолаш кхалсаг? ЦIагIа а обществе а маIача сага нийса бокъо йолаш?

ДIаяхача замах вайна юхедиса да кхалсаг кIезигьеш, цун сий доалеш дола гIулакх — дукха истий кхувлилга.

Дукха даьржа хиннад дукха истий кхувлилга бусалба ды лелабеча халкъашта юкъе.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце овлангара хийцад вахар, дезала хьал а.

Дукха истий кхувлаш цхьанца йола моттигаш нийслой а, хьаьнала къахьегача наха юкъе тIехь-тIехьа кIезигагIа нийслу из хIама. Дукха истий кхувла маIа нах дукха а дукхагIбараш тунеадцаш, наьха рузкъах бака гIерта, цхьащанахьара ше къакьегаш доаца рузкъа бе лена, водар дегаза доаца нах ба. Уж ба духхьал шоай сина мара уйла йоаца, шоай дегIа сакъердам хилчи кхы хIама дага ца доалла, берий да хилар а царна нийса хьехам балар а дицденна нах. Шоаш леладеча бIехача гIулакхашца цIен-нанна а бераштa а дега еш йола чов новкъа яц царна. «Сискало хьаьрбаьхаб уж» оал царех наха.

Цхьан дийнахьа шиъ йоI йоалаяь хургьяр Урус-Мартановски районе вахача Г., нагахьа санна цу шин йиIий даьех цхьаннешта цо шиннахьа а цхьан ханна «гаргало» еш хилар гучадаьлнаделацаре. Иштта Iехаенна кхалсаг кIалха сесаг йолча нийсъелча цун башха бехк болаш а хилац из. Бакъда шийна кIалха сесаг йолга ховшие а маьре йодача кхалсаго дер нийрча гIулакх да, шийн бехкагIа шийн сий доаду. Цо наьха дезал бохабу. Из наха лоархIаш а сий деш а хила йиш яц. Хьожаргда вай хьанга маьре яхар Грозне, Леваневске улицагIа, 68 яха Хадаева Эймани. Из 1969 шера маьре яхар 1928 шера ваьча Адуев Аламат Ибрагимовичага. Из 1966 шера денз парте член ва. Из Оалхазара-Юрта вах шийн хьалхарча сесагаца Исаева Лизайца. 10 бер а долаш. Из Мичурина цIерагIча совхоза гIишлой материалий склада заведующи ва. Мишта вIаштIехьдаьннад цун шин моттиге боахам а дезалаш а хила? Цун йолча торонах из де хала хиннадац. Шийн «Волгаца» Грозне вахе, Хадаевайца вахаш цхьан кIирагIа 2—3 ди а доаккхаш, тIаккха шийн хьалхарча сесагаца кIирах юхедиса денош а доахаш вах из. Цунна уголовни бехк бе вIаштIехьдаланзар. Говза хилар из: шоллагIа йола сесаг Грозне яха хоайир цо. ХIаьта уголовни кодексах цхьа боахам а болаш цхьана истий лелабечох мара алац дукха истий кхийлар. Бакъда КПСС Урус-Мартановски райкомо партера дIа-м ваьккхар Адуев.

Дукха истий кхувлача нахацара къовсам аттагIа лоаттабе йиш хургъяр, нагахьа санна кхалнах шоаш шоай сий а доалеш кIалха сесаг йолча къонахашка маьре ца ухаре.

1923 шера ваьча Хожаев Чока Юсуповича Борчашвили Бази яха сесаги по даь ши бери доллаше а, 1951 шера яь Ахмадова Роза йоалайир. Шийн маьрал 28 шу зIамагIев цун йоIал Лейлал 9 шу йоккхагIев я Роза (1954 шера мара йоалаяьяц хо Бази).

Суде шийн доош дувцаш, Хожаев гIийртар Роза шийн сесаг яц, даь вешийн вийий сесаг я ала а цунца бехктокхама кIалхаравала а. Из бехказа ваккха гIийртар Роза ше а.

ДIа уйла йича тамаше хIама да из. Мишта мегад-теш Розайна селлара ше кIезигъе? эггара къонагIа йолча хана, шийн 20 шу долаш цунга, хийцца шийн да а хила тарлургдолча воккхача сагага кIалха сесаг йоллаше шоллагIа сесаг хинца маьре яха а цунца яха а? Мишта дагадехад цунна шийн къона вахар цун къаьнача вахарца дуаза? Уйла дIа ца кхоачаш хIама да из!

Суде мишта болча кхалнахагара лоткъам эцаш цар цох шоай тайпара тамаш а ю: «Тхо-м вIаши Iоттар йоацаш, халахетар ца деш, барт тайна дах», оал цар. Хьалхара сесаг шийн мара леладечоа раьза ца хилар, шийна тIаенача эггара из эгIазъяхар лоара суда.

Грозненски районни халкъа суде лоткъам ийцар Т. Талатовагара. Ши саг йоалаяь шийн да вийнача Устамиров Адама суд еш цига тешал де йоалаяь яр из. «Сан Айзманеи (цун йоккхагIйола зингар) къувсаш хIама дацар, барт тайна дахар тхо. Соца дика дар Айзмана бераш», аьлар цо.

БагагIа хьадувцар иштта дале а, дег чу доаллар-м кхыдар да. Айзман дукха езаш хиларах-м енаяц из цунна тIа маьре, дезал а бохабеш? Къувсаш хIама хинна доацал-теш цар? Суде волча Адама нанас Айзмана аьлар: «Аз сай мар а энгар а сагага йийцаяц. Сайгара бала сай кер чу боаллабаьб аз». «Сагага бийцабац цо шийн бала. Иштта из дувцача кхалнахах яц Айзман. Шийн бераш а кхедеш танкхала яьллай из» — аьлар тешал отта хьийхача Сагаевас.

Мишта нийсденнад-теш Алхан-Калински юкъерча школе 7 классе деша вагIача Устамиров Адама кхо шу хьалха даь из доккха зулам? Дог къиза кIаьнк хинна хила а мег Адам? Иштта а хиннавац. Аьннар деш, къахеташ, дика оамал йолаш вар из, — йоах цох нанас, — эггара чIоагIагIа сох къахетар цунна, новкъостал дора, бийсанна смене балха а хинна, со чуеча, Iойижийте, сога салоIийтар, цIагIа де дезар ше дора. Из эггара а дог кIаьда вар, къиза вацар. Аз цкъ цIагIара арадаьккхача, юха чудайтар цо из, шелдалар кхераш.

БIаргаяйна хила езар шоана цу хана 35 шу мара даланза хинна Айзман! ЦIскеи гIаьхкашн мара хIама дисадацар цох. Заьлза, этта яр из Талатовас дийцача цу «барт тайнача вахарах».

ХIаьта суде лоткъам эцача хана Адам массехказа сопаве вийзар: шоашта нанас шоаш кхаба чудена ахча дIа а даьккхе, из маларах дохкаш, цунца картех ловзаш лийннача даьх дувцача хана юха ца соцалуш бIаргех хий дувл цунна. Суда хьалхашка эттача цу кIаьнка тIакхаьча бала ма барра дIабувца хала да. Хетаргахь, шийн нанна тIакхаьча из сагото эггара чIоагIагIа гуш хиннай цу кIаьнка.

ЧIоагIа дега Iаткъаш да школа, кIаьнка гаргара нах, гонахьа бахараш из ца гуши цун гунахьа доацаши хилар. Iаьдала органаша цу дезала теркам ца бар, кхувш воагIача зIамигача сага ишттала бала тIаоттабар.

Iаьдала моттигерча органаша юрта массаза а дац доагIаш дола гIулакх дукха истий кхувлачар хьакъехьа, цкъаза уж бехктокхама кIалхарбаха гIо а ду. Масала, Ачалкхерча юрта Совета книжка тIа А. А. Бекова дIаязъяьй С. А. Костоева сесаг а я, цун диъ бер а да аьнна. ХIаьта цун 8 бер да. Цунна тIеххьа язъяь латт А. Зязикова. Цун лицевой счета тIа латт цун 5 бер да аьнна. Ма дарра аьлча цун 9 бер да. Теркал ца деш дитад цу цIинна сесага берий даь цIи цаI хилар. Лицевой счеташ оттаяьй ларде лаьца хIама доацаш. Уж шаккхе а кхалсаг Костоева истий ба, цхьан коа бахаш а ба.

Цу тайппара, юрта исполкоме шин боахама тIара нах хургболаш дIаязбаьб уж. Иштта дIаязбаьб М. Т. Дзейтова истий а. Костоеви Дзейтови уголовни бехктокхаме ваьб.

1916 шера ваьча Йоккхача Ачалкхе вахача Кузгов ИсмаIалий Уматгире шийн сесаг А. Х. Яндиева а пхи бер а доллаше, 1974 шера 16 августе шоллагIа саг Х. М. Евлоева йоалайир. ХIанз цхьан коа цхьа боахам а болаш царца шиннеца а вахаш ва.

Дукха истий кхувлача наха уголовни бехктокхама кIалхарбовлар дукха цхьацца гоавлаш делаю. Шоай къаьст-къаьстача боахамашка, кхыметтел къаьст-къаьстача нах бахача моттигашка а баха Iоховшабу, шоллагIа саг йоалаеш хьалхарча сесагаца юридически развод ю, вешта аьлча суде гIолла вIашагIкъаст. Общественностага, судан прокуратуран органашка гIолла мара гучабоахалургбац иштта бола дукха истий кхийлараш. Из хьатIакхувча тIехьенна кхетам балара кхалсага лоархIам лакхбара тIехьара къовсам ба. Дан нанен яхача дешашца дувзаденна да дика а деза а мел дар. Царгара хьаIомаде деза бераша эггара дикагIа дола хIамаш. Цу дикача хIамашта тIера вайна да е нана цIагIа хилча, бераш кхетадара гIулакх лерттIа хила йиш яц.

Кхувш боагIарий оагIонгахьара гучадувла зуламаш дукхагIараш цIагIа вIаштIехьдоаца гIулакхаш леладу да е нана хиларца дувзаденна да.

ШоллагIа е кхоалагIа саг йоалаеча саго цун уйла ергйий? Ергьяц.

ЦаI е шиъ сесаг кIала йолча маьре йодача кхалсаго уйла е езар. Цул совгIа, ше кIезигьергйола хIама цо ца доре чIоагIа бакъахьа а дар.

Э. ШЕРИПОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура юкъарча отдела прокурор.

ЭНЕРГЕТИКИЙ ЭКСПЕРИМЕНТ

Экспериментальни теплоэлектроцентрала хьалхара арагIа болх бе йолаенннай Ростовна-Дону. Дукххача кхыча электростанцешка хьежача цун проектии низ боккха бац — 360 эзар киловатт. Эксперимент яра маIан кхычох латт. ТЭЦ хьалъеш латтача моттиге массазара профессеш йола болхлой — бетонщикаш, плотникаш, маляраш, кхыбараш бIаргагургбац хьона. Болх беш гараш монтажникаш мара бац, уж вIашагIъехк заводашка хьалхагIе а хьаьяи заводской хьалашка бокъонца нийсъеш кийчъяьи йоккхий блокаш.

Кердача тайпара цхьана тарьяь я предприяте агрегаташи оборудовании. ТЭЦ-аш хьалъеча хIанзалца ца хиннача тайпара оттабаьб яйи турбинеи — цхьан здание чу. Специалист цецвоаккхаргва Таганрогерча яьш деча заводе Iилмахошеи специалисташеи хьабайтача яь технически характеристикаша. Масала, цун габариташ кхоалагIа дакъа зIамигьяьй цар миссел низ болча массазарча агрегаташа нийсйича. Из бахьан долаш кердача ТЭЦ-е оттаьча мощносто йоаккхача киловаттага бода мах воккхарчул 35 процент кIезигагIа ба.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

МАЙ БЕТТАРА ХАОТТАМ

1975 шерара апрель бIайха а йокъал йолаш а хилар. Юкъера лаьрхIача температура 12 градус йIовхал яр. Из юкъера лаьрхIача дукххача шерашка хинначул 3 градус лакхагIа яр. Максимальни температура 29,5 градус яр (хьалха дIаяхача хана 31 градус хиннай) минимальни — 3 градус шелал. Йоачан хиннай 5 мм гаргга (норма 38 мм йолча).

Май бетта республике гIолла юкъера лаьрхIача дукххача шерашка 14 градусагара 17 градусага кхоачаш йIайха хиннай, максимальни 38 градус йIовхал хилен 1—2 градус шелал хилен тарлу.

Йоачан хургья 60—80 мм, лоамашкарча районашка — 90—140 мм кхоачаш.

СССР Гидрометцентра хоамах май бетта Малхбоалехьарча Предкавказье температура 15—17 градус хила тарлу (нормага кхоаччаш).

Хьалхарча декадагIа 3—8 градус йIовхал хилен дIахо йодаш, хана 10—15 градус йIовхал хилен тарлу. ХIаьта цхьоалагIчен шоллагIчен декадай цхьадолча деношка 25 градусага кхоачаш йIайха хила а тарлу.

Бутт чакхбаллалца хувцалуш моахаш а йолаш хьалхарчен кхоалагIчен декадегIа юкъ-юкъе догIа а делхаш хила тарлу. Йоачан хила тарлу 60—70 мм (нормага гIорташ).

3—6 м. шоллагIча декаде 10 метр секунде хувцалуш хьекхаш мух хила тарлу.

Доккхий толамаш даьхад Къулбехьен Вьетнама халкъой цун герзашцарча низашен.

Йизза мукъаяьккхай пхиъ йоккха городи 17 провинцен.

СУРТА ТIА: патриоташа мукъаяьккхача Дананге.

ВИА — ТАСС сурт.

Дика хIама кийчдер

Цун вахаре эггара дог гIоздаьннa ди дар из. Цунна вIалла дага а хиннадацар иштта орден яларца ше белгалйоаккхаргья аьнна. Дукха нийслац повараш тa из луш. ХIаьта Зоя Семеновна белгалъяьккхай. Цунна «Знак Почета» орден еннай.

Червленне бахача берригача наха дIахезар из хоам. ЦIагIа телефон еттaш а балха хьабаьхке а дег тIара даькъала ювцар цар шоай юртахо.

Кхыча кооператорашта а санна, Грозне шийна торжественно Даьхен орден хьаелча, шийн хьаьналча къахьегамах иштта лакха мах барах баркал аьнна яла ца могаш яр Зоя Семеновна. Бакъда, наьккха тIа орден а къегаш цIайоагIаш гIадъяха, дог ураэтта яр из. Дукха хIамаш дагаухар цунна. Царех керттердар шийх бенна тешам дIачIоагIбеш кхы а хьинарегIа къахьегилга.

Кхойтта шу да юкъара кхача кийчбеча из балха ена. Юххьанца мугIарера псвар яр из, хIанз шеф-повар я. Станице бахача наха дика йовз къахьегам дуккхабезаш йола из кхалсаг. Чам болаш а тайп-тайпара а дуа хIама кийчдарца, норма а дIадодачун а боарам нийса лелабарца цун вIаштIехьдаьннад Червленнерча столове хIама дуарий мугIараш шерде.

Цун боламах столове хьайиллай кондитерски цех. Дика чам болаш торташ, коржикаш, пирогаш кийчъю цига. Хоатташ а раьза хиле массане дIаэцаш а я уж. Цо алрах хьайийллай станице полуфабрикаташ йохка керда тика а.

Потребкооперацe кхыча болхлоша а санна Зоя Семеновнаси цун новкъосташеи доккхий социалистически декхараш тIаийцад пятилетка чакхйоалача шера. Уж толамаш кхоачашде хьинаре къахьегаш ба уж.

С ВОРОНИН.

СУРТА ТIА: З. С. Левашова. Н. Боршевске сурт.

Газета аргIанара номер арадургья 9 мая.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 май
I ПРОГРАММА

14.20 — Передачай программа. 14.25 — Б. Тв. «Город - турпал Волгоград» яха документальни фильм. 14.40 — Б. Тв. «Объектив». Дай-мехка Сийлахь - боккхача тIем тIа Котало яьккха 30 шу дизара хетаьча самодеятельни искусствага Еррироссийски хьажар. 15.10 — Б. Тв. Бераштa. «Мальчишех - Кибальчишах бола фаьлг» яха художественни фильм. 16.25 — Б. Тв. «Пионери марше я». 16.55 — Б. Тв. «Тахан — Кепайоазон Ди», къамаьл дергда СССР Министрий Совета издательствашта, полиграфе, книжни торговлена йолча Паччахьалкхен Комитета председатела Б. И. Стукалина. 17.10 — «Даьхе бахьан долаш тIом баьб цар». Къамаьлаш дергда тIема ветеранаша (гIалгIай меттала). 17.40 — Киножурнал. 17.50 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.10 — Хоамаш, реклама. 18.15 — Б. Тв. «Освобождение» яха киноэпопея «Керттера тохачун лостам» яха 3-гIа фильм. (1-гIен 2-гIен сереш). 20.20 — Б. Тв. Спортивни гимнастикагIа йола Европа чемпионат. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Б. Тв. СССР хоккей чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Москва). 2-гIен 3-гIен периодаш ЦСКА спорта Дворецера трансляци. Йистеьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.10 — «ТIемах чьйнача цIерех а доттагIех, новкъостех а». Передача ю А. Суркова. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Сийлахь-йоккхача Котало 30 шу. «Даим дагалоаттаде» яха документальни фильм. 18.25 — «Советски кепайоазон цIей». Къамаьл дергда республика журналистий Союза правлене председатела, «Грозненский рабочий» газета редактора Д. К. Безугле. 18.35 — Хоржамашта чакъадолхаш. «Харжархой йака, яш кхоачашду». Къамаьл дергда Урус - Мартана райисполкома председатела заместителя В. А. Хатуева (нохчий меттала). 19.15 — Бераштa. Мультфильм.

6 май
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Б. Тв. «IуйрнIйнара гимнастика». 9.30 — Б. Тв. «Пионери марше я». 10.00 — Экрана тIа — кинокомеди. «ТIом чакхбаьлча сайрийра 6 сахьат даьлча» яха художественни фильм. 11.30 — «ТIема турпалаш — къахьегама турпалаш» яха телеочерк. 14.20 — Передачай программа. 14.25 — Б. Тв. «Со — Севастополь», «Керчь — город-турпал» яха документальни фильм. 14.55 — «Iилма — тахан». Радио Денга. 15.25 — «Вай заманхо». Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лакхехьарча Совета депутата Л. Кертаузова хьакъехьа. 16.10 — Б. Тв. «Буратино выставка». 16.40 — «Поэзи». 17.25 — Сийлахь - йоккхача Котало 30 шу. «Даим строе». Къамаьлаш дергда № 1 йолча Малгобекерча юкъерча школа дешархоша. 17.55 — Киножурнал. 18.05 — Хоржамашта чакъадолхаш. «Харжархошта везаш вола хьаша (гIалгIай меттала). 18.15 — Б. Тв. «Освобождение» яха киноэпопея. «Берлин яккха баь тIом» яха 4-гIа фильм. 19.40 — «Котдаьннача тана». 20.05 — Б. Тв. Шозза цIе байракхи Шеча Седкъа ордени еннача А. В. Александрова цIерагIа Советски Эскара иллен халкъарен ансамбла концерт оттаду Берлине. Художественни кулгалхо энниженри — СССР халкъа артист, Паччахьалкхен преме лауреат, инарал-майор Б. А. Александров. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Б. Тв. «ДоттагIий-однополчанаш». Гвардейски Кантемировски танкови дивизеца вIашагIкхетар. Йистедаьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.25 — «Локхале, са баян». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Телефильм. 18.25 — Дунен халкъашта юкъера кьал доттийтар (нохчий меттала). 18.40 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.00 — Документальни фильм. 19.00 — Сийлахь - йоккхача Котало 30 шу. «Котдаьнна халкъ» передача ю отставкерча инарал - майора М. П. Попкова. 19.40 — Шоана, бераш. 19.50 — БIаьн ткъо эзар топи хьажкIаш чуяра духьа. «ХьажкIашта хий дуллаш ца» яха документальни фильм. 20.20 — Концерт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш моахаш а йолаш дукхагIча даькъе йоачан а йоацаш. Малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 20—25. Грозне 23—25 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кховнен, ломмен хувцалуш моахаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсашка 6—11 денношка 20—25 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехкто кхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурая отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела—3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере—2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии —2-54-30.

Газет арадувл шинара, еран, шоаттан денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 3214.